

*analýza výskytu
sociálně patologických
jevů na základních
a středních školách
v obcích a městech
spadajících pod
rozšířenou působnost
města bruntál*

Sejmutí a dílčí zpracování dat:

Lenka Bradová, Zbyněk Crha, Lucia Novobilská, Beata Dostálová, Michal Dufek, Milena Hebnarová, Jitka Krátschmerová, Eva Wiesnerová, Soňa Olivová, Marie Slánská, Mirka Stáňová, Klára Ujfaluši

Statistické zpracování analýzy:

Miroslav Piňos, Stanislav Toman - Citadela Bruntál

Obal:

3EM+ - Milan Svačinka

Poděkování:

Za poskytnutí dotazníku i vstupních informací děkujeme PhDr. Richardu Braunovi, stejně tak PhDr. Petru Šišákovi za vedení externí supervize a všem školám zapojeným do monitoringu.

Obsah

I. Výchozí teze, cíle, popis a realizace	5
I.1. Výchozí teze	5
I.2. Cíle průzkumu.....	5
I.3. Popis realizace	5
I.4. Popis sledovaného souboru.....	6
I.5. Popis metody	8
II. Výstupní analýza - cílová skupina „Základní škola“	9
II.1. Zkušenost s užitím legální a ilegální návykové látky	9
II.2. Rodičovská kontrola	15
II.3. Finanční situace žáků	16
II.4. Spokojenost v domácím a školním prostředí	16
II.5. Zkušenosti s agresivitou mezi žáky	18
II.6. Potřeba změny školního prostředí u žáků	20
II.7. Volnočasové aktivity	21
II.8. Vnímání negativních jevů v okolí	23
II.9. Možnosti řešení problémů	24
II.10. Potřeba dalších informací	26
II.11. Dostupnost ilegálních návykových látek.....	26
III. Výstupní analýza - cílová skupina „Střední škola“	27
III.1. Zkušenost s užitím legální a ilegální návykové látky	27
III.2. Rodičovská kontrola	33
III.3. Finanční situace žáků	34
III.4. Spokojenost v domácím a školním prostředí	34
III.5. Zkušenosti s agresivitou mezi žáky	35
III.6. Potřeba změny školního prostředí u žáků	38
III.7. Volnočasové aktivity	38
III.8. Vnímání negativních jevů v okolí	40
III.9. Možnosti řešení problémů	42
III.10. Potřeba dalších informací	43
III.11. Dostupnost ilegálních návykových látek.....	43
IV. Závěr	44

I. Výchozí teze, cíle, popis a realizace

I.1. Výchozí teze

Vzhledem k tomu, že do oblasti zájmů města Bruntál patří rovněž problematika sociálně patologických jevů (dále „SPJ“), rozhodli jsme se o podrobnější zmapování této situace v našem regionu. Náš projekt jsme proto zaměřili na monitoring výskytu SPJ na základních a středních školách v obcích a městech spadajících pod rozšířenou působnost města Bruntál.

- A. Z četných výzkumů je známo, že neohroženější skupinou z pohledu SPJ je mládež mezi 15 a 19 lety. Na základě zkušeností a poznatků je však zřejmé, že již děti na 2. stupni základních škol v nezanedbatelném procentu inklinují k těmto aktivitám. Proto jsme se zaměřili především na zmapování výskytu těchto jevů v 6. třídách. Dle obecných teorií dochází s přibývajícím věkem k nárůstu negativních jevů u mládeže. Z tohoto důvodu nás také zajímalo, zda a v jaké míře existuje nárůst po přechodu žáků ze základních do středních škol.
- B. Dále jsme se zaměřili na hledání a popis těch faktorů a charakteristik, které mohou hrát roli v aktivním zapojení žáků do různých forem SPJ. Vytipovali jsme především ty charakteristiky, které jsou dle našeho názoru alespoň částečně ovlivnitelné (např. nelze ovlivnit, zda dítě žije v úplné nebo neúplné rodině atd.). Hlavní sledované okruhy: volný čas, zájmové preference, vnímání atmosféry v rodině a ve škole, rodičovská kontrola, zkušenosti s negativními jevy a informovanost o nich a další dílčí faktory.
- C. Při administraci byl dotazník zadán žákům těch základních a středních škol, které na základě vlastního rozhodnutí byly ochotny v tomto směru spolupracovat.

I.2. Cíle průzkumu

- A. Zacílení minimálních preventivních programů a školní preventivní strategie.

Výsledky průzkumu měly poukázat na „citlivá místa“ školy. Mohou tak být dobrým podkladem k přesnějšímu zacílení minimálního programu prevence dané školy na dané období i školní preventivní strategie na delší čas.

- B. Srovnávací charakter průzkumu - zvýšení zájmu vedení škol o problematiku SPJ.

Jednotlivým ředitelům škol bude neveřejně sdělena míra „zasazení jejich školy“ a pomyslné umístění v porovnání s ostatními školami. Je záměrem realizátora projektu výsledky monitoringu využít ke zvýšení dlouhodobého zájmu vedení škol o problematiku SPJ.

- C. Podklady pro práci participujících zařízení:

Středisko výchovné péče, pedagogicko - psychologická poradna, nízkoprahová centra a zařízení, probační a mediační služba, členové komunitního plánování, Policie ČR a městská policie mohou výsledky průzkumu zúročit při vlastní práci. Konference a návazná setkávání zainteresovaných subjektů mohou zkvalitnit úroveň přenosu informací i celkovou kvalitu a provázanost spolupráce.

I.3. Popis realizace

Realizátor

- Bruntálská Průzkumová a Vzdělávací Agentura při Citadela Bruntál, Krnovská 9 (www.bpva.cz)

Design výzkumu

- Kvantitativní průzkum (monitoring) na populaci dvou věkových kategorií žáků (žáci 6. ročníku základních škol a žáci 1. ročníků středních škol).
- Nástroj měření: Standardizovaný dotazník (vypracovaný senior konzultanty realizátora).
- Metodika sběru dat: Anonymní skupinový sběr dat (záznam odpovědí do dotazníku respondentem) odborně připravenými externími tazateli z řad pedagogických pracovníků daných škol.
- Období sběru dat: Měsíce červen až září 2008.
- Datové podklady: 392 řádně vyplněných dotazníků ve skupině základních škol, 435 řádně vyplněných dotazníků ve skupině středních škol (podrobněji viz kapitola 1.4).
- Statistické zpracování: Metoda „sociomonitoringu“ umožňující průběžné sledování vzájemných interakcí a dynamiky uvnitř zkoumané skupiny populace (strukturální analýza a statisticko - matematické

typologie).

- Kontrola zpracovávaných dat: Dotazníky vyplněné respondenty byly podrobeny formální optické kontrole a poté zaznamenány do počítačových datových matic.

I.4. Popis sledovaného souboru

Průzkumu se zúčastnilo 823 respondentů 38 tříd základních a středních škol v obcích a městech spadajících pod rozšířenou působnost města Bruntál.

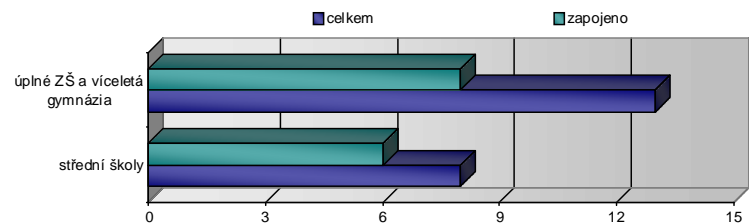
Základní školství bylo reprezentováno 392 žáků z 19 tříd (8 škol). Do toho kvantitativního vzorku jsou započítány rovněž data získaná ve dvou sedmých a jedné osmé třídě a jedné třídě 2. ročníku osmiletého studia gymnázia, které jsou využitelné zejména pro interní potřeby daných škol. Pro statistické zpracování byly v rámci zachování objektivity využity výsledky 303 žáků 6. tříd a žáků 1. ročníků osmiletého cyklu gymnázií (15 tříd na osmi školách).

Střední školy byly zastoupeny počtem 431 žáků z 19 tříd (6 škol). Všichni respondenti jsou žáci 1. ročníku.

Přehled zapojených škol, počty a procentuální zastoupení žáků zobrazují následující datové tabulky a grafy:

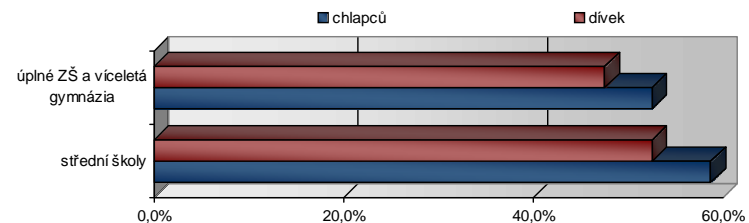
Datová tabulka 1: Zastoupení jednotlivých typů škol v regionu rozšířené působnosti města Bruntál

	celkem		zapojeno	
	abs.	%	abs.	%
úplně základní školy a víceletá gymnázia	13	100,0	8	61,5
střední školy	8	100,0	6	75,0

Datová tabulka 2: Respondenti dle pohlaví

	celkem		dívek		chlapců	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
úplně ZŠ a víceletá gymnázia	303	100,0	144	47,5	159	52,5
střední školy	431	100,0	178	41,3	253	58,7

Datová tabulka 3: Základní školy

škola (viz legenda)	6. třída, prima		jiné (viz poznámka pod čarou)		celkem	
	tříd	žáků	tříd	žáků	tříd	žáků
ZŠ-AHOR	1	18	1 ¹⁾	18	2	36
ZŠ-BRU-C	2	34			2	34
ZŠ-BRU-J	3	58	1 ²⁾	22	4	80
ZŠ-BRU-O	2	49			2	49
ZŠMOG-BRU	3	62	2 ³⁾	49	3	58
ZŠ-BŘID	2	39			2	39
ZŠ-HBEN	1	20			1	20
SG-VRBN	1	23			1	23
Sumarizace:	15	303	4	89	19	392

Legenda:

- ZŠ-AHOR - Základní škola a Mateřská škola Andělská Hora, okres Bruntál
- ZŠ-BRU-C - Základní škola Bruntál, Cihelní 6
- ZŠ-BRU-J - Základní škola Bruntál, Jesenická 10
- ZŠ-BRU-O - Základní škola Bruntál, Okružní 38
- ZŠMOG-BRU - Základní škola a městské osmileté gymnázium Bruntál, Školní 2
- ZŠ-BŘID - Základní škola Břidličná, okres Bruntál
- ZŠ-HBEN - Základní škola a Mateřská škola Horní Benešov, okres Bruntál, p.o.
- SG-VRBN - Sportovní gymnázium, Vrbno pod Pradědem, nám. Sv. Michala 12, p.o.

Datová tabulka 4: Střední školy

škola (viz legenda)	1. ročník		celkem	
	tříd	žáků	tříd	žáků
SG-VRBN	1	17	1	17
ZŠMOG-BRU	1	17	1	17
OA-BRU	3	75	3	75
SPŠ-BRU	5	123	5	125
SŠS-BRU	3	65	3	67
SŠS-BRU	6	134	6	134
Sumarizace:	19	431	19	431

Legenda:

- SG-VRBN - Sportovní gymnázium, Vrbno pod Pradědem, nám. Sv. Michala 12, p.o.
- ZŠMOG-BRU - Základní škola a městské osmileté gymnázium Bruntál, Školní 2
- OA-BRU - Obchodní akademie a Střední zemědělská škola, Bruntál, p.o.
- SPŠ-BRU - Střední průmyslová škola, Bruntál, p.o.
- SŠŘ-BRU - Střední škola řemesel, Bruntál, p.o.
- SŠS-BRU - Střední škola služeb, Bruntál, p.o.

1.5. Popis metody

Pro zjištění údajů jsme pod supervizí experta na oblast monitoringu výskytu SPJ sestrojili dotazník, který obsahoval 17 otázek. U většině z nich žáci zaškrtovali z jedné nebo více nabídnutých alternativ, u některých i četnost výskytu. Tři otázky byly otevřené.

Dotazník byl zaměřen na následující stěžejní oblasti:

- výskyt závislostního chování, zkušenost a potenciál v oblasti zneužívání legálních i nelegálních návykových látek a hry na výherních automatech,
- výskyt agresivního chování,
- spokojenost žáků a studentů s domácím a školním prostředím,
- zájem žáků a studentů o jednotlivá témata z oblasti SPJ,
- způsob trávení volného času žáků a studentů,
- dostupnost pomoci v případě potřeby (zda respondenti vědí, kde hledat pomoc),
- způsob výchovy (styl výchovy, důvěra, spokojenost),
- kombinace a souvislosti zjištěných informací.

Dotazník byl anonymní a byl konstruován tak, aby se dal „pohodlně“ zvládnout v průběhu jedné vyučovací hodiny.

¹⁾ 7. ročník základní školy

²⁾ 8. ročník základní školy

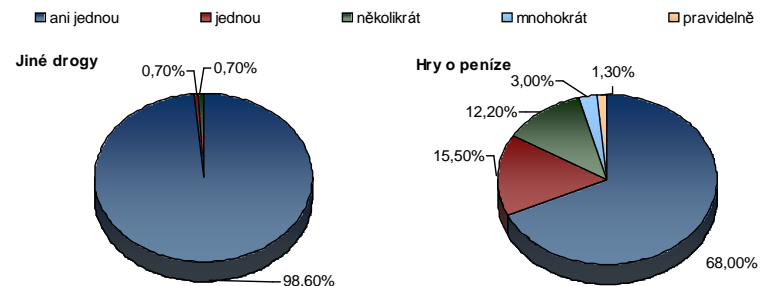
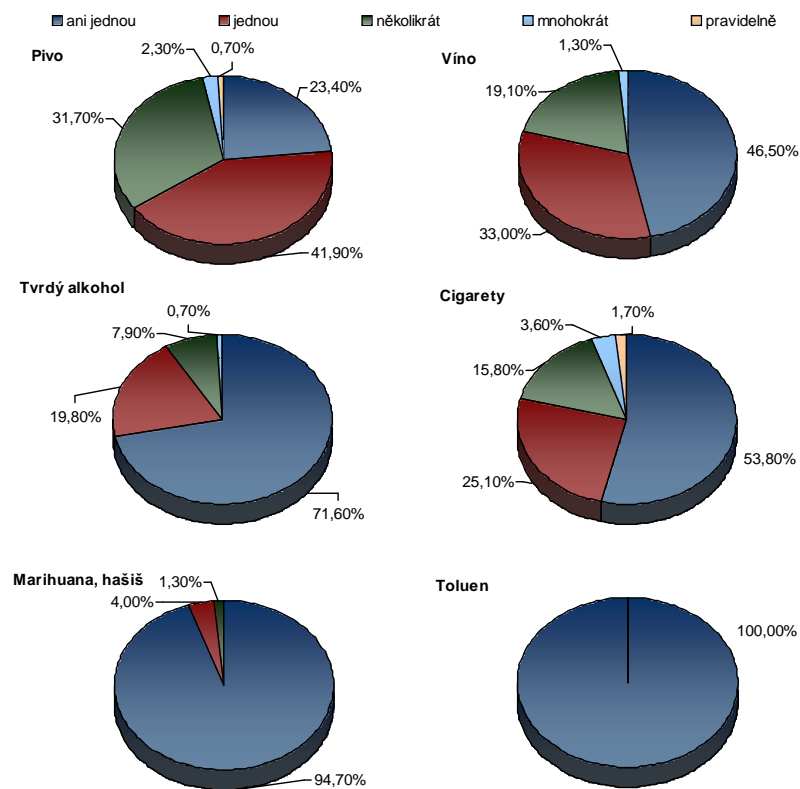
³⁾ 7. ročník základní školy, 2. ročník osmiletého gymnázia

II. Výstupní analýza - cílová skupina „Základní škola“

II.1. Zkušenost s užitím legální a ilegální návykové látky

Datová tabulka 5: V posledních 12 měsících jsem zkusil/a - všichni:

abs. max = 303 (100%)	ani jednou	jednou	několikrát	mnohokrát	pravidelně
Pivo	23,4%	41,9%	31,7%	2,3%	0,7%
Víno	46,5%	33,0%	19,1%	1,3%	0,0%
Tvrdý alkohol	71,6%	19,8%	7,9%	0,7%	0,0%
Cigarety	53,8%	25,1%	15,8%	3,6%	1,7%
Marihuanu nebo hašiš	94,7%	4,0%	1,3%	0,0%	0,0%
Toluen	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Jiné drogy	98,7%	0,7%	0,7%	0,0%	0,0%
Hry o peníze	68,0%	15,5%	12,2%	3,0%	1,3%
<i>celkem</i>	<i>69,6%</i>	<i>17,5%</i>	<i>11,1%</i>	<i>1,4%</i>	<i>0,5%</i>

Nejvýraznější odchylku od předpokládaných výsledků představuje nulová přiznaná zkušenost zkoumané skupiny s Toluenem. Vzhledem k tradičnímu výskytu zneužívání těkavých látek i dětmi tohoto školního věku v regionu jde o výrazně žádoucí signál. Je možné, že změna je pozitivním projevem nové legislativy.

Mezi spíše záporná zjištění patří poměrně vysoká míra zkušenosti respondentů s hazardními hrami a to v opakované, zvýšené i pravidelné frekvenci, v porovnání s ostatními sledovanými jevy dokonce druhé nejvyšší po kouření. Vzhledem k množství heren a minimu preventivních opatření může být údaj inspirací kompetentním místům pro včasné nasměrování preventivní práce.

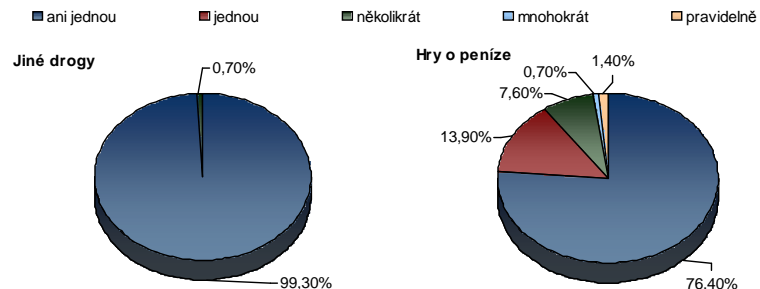
Ostatní výsledná data výrazně nepřekvapila. Ke spíše pozitivním patří nečekaně nízká míra přiznané zkušenosti s kanabinoidy a jinými drogami. Je však třeba brát v úvahu okolnost, že platnost výsledku mohly do určité míry ovlivnit obavy dotazovaných z možných sankcí, neboť jakékoliv spojení žáků s drogami patří na většinu škol mezi důsledně sledované oblasti.

Zkušenost respondentů s konzumací alkoholu je poměrně vysoká, výsledky ale odpovídají sociokulturnímu kontextu regionu i celé ČR. Údaj vztahující se k mnohočetné zkušenosti se procentuálně blíží předpokládanému množství potenciálních alkoholiků v populaci. Z hlediska prevence se zřejmě jedná o skupinu osob, na kterou je třeba zaměřit pozornost. Dalším významným výsledkem je vysoká míra opakované zkušenosti chlapců s konzumací tvrdého alkoholu.

Vzhledem k tomu, že dle statistik přes 90% kuřáků zahájí svou kariéru na základní škole, vyznívají údaje vypovídající o míře zkušenosti s cigaretami poměrně pozitivně. Při preventivní práci ve třídách je ale třeba mít na paměti, že zejména pokud kouří leadeři třídy, může se tento „zlovyk“ ve třídě rychle rozšířit.

Datová tabulka 5a: V posledních 12 měsících jsem zkusila - dívky:

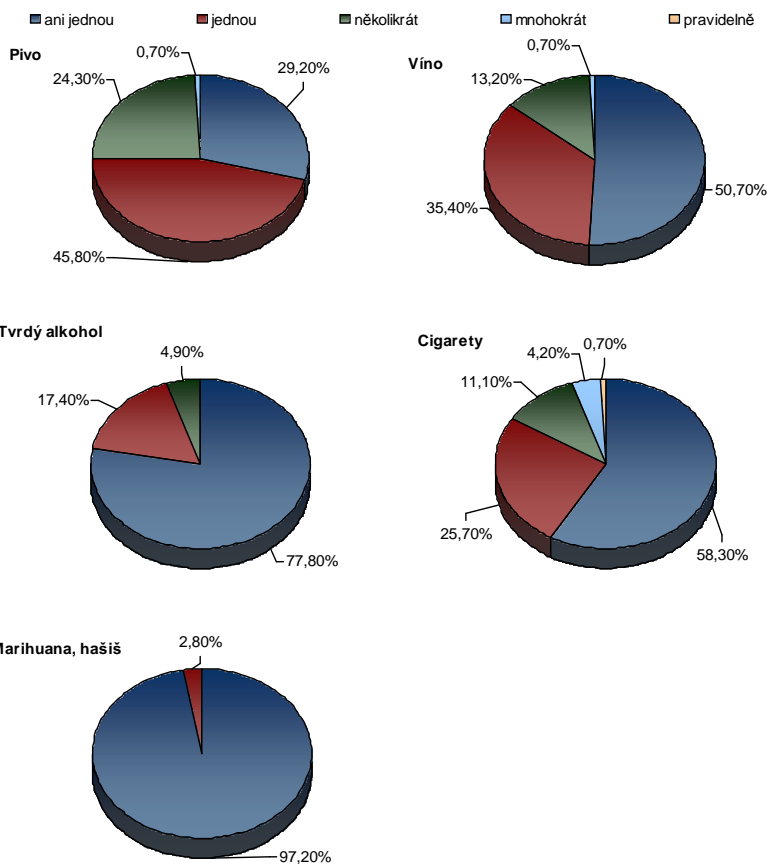
abs. max = 144 (100%)	ani jednou	jednou	několikrát	mnohokrát	pravidelně
Pivo	29,2%	45,8%	24,3%	0,7%	0,0%
Víno	50,7%	35,4%	13,2%	0,7%	0,0%
Tvrdý alkohol	77,8%	17,4%	4,9%	0,0%	0,0%
Cigarety	58,3%	25,7%	11,1%	4,2%	0,7%
Marihuanu nebo hašiš	97,2%	2,8%	0,0%	0,0%	0,0%
Toluen	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Jiné drogy	99,3%	0,0%	0,7%	0,0%	0,0%
Hry o peníze	76,4%	13,9%	7,6%	0,7%	1,4%
<i>celkem</i>	<i>73,6%</i>	<i>17,6%</i>	<i>7,7%</i>	<i>0,8%</i>	<i>0,3%</i>

Snad žádný ze zjištěných údajů není zarážející nebo mimořádný. Částečně může překvapit takřka shodný procentuální podíl dívek i chlapců podílejících se na pravidelném hazardu, uvědomíme-li si ale, že z pohledu absolutních hodnot jde o pouhé dvě osoby, nelze hovořit o trendu.

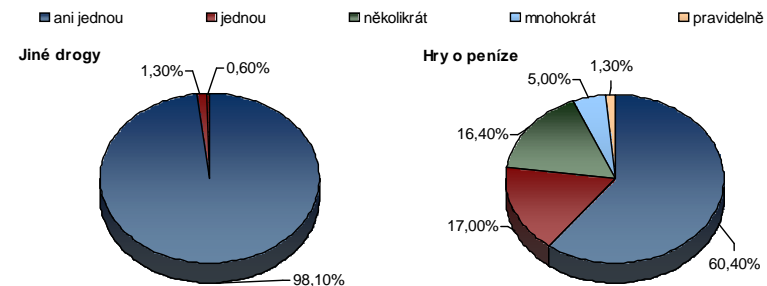
Dívky dle očekávání přiznaly ve srovnání s chlapci menší zkušenosti takřka ve všech sledovaných oblastech. Částečnou výjimkou jsou procentuální hodnoty týkající se jednorázové zkušenosti, neboť chlapci oproti dívkám své experimenty častěji opakují.

Proti předpokladu vykazují dívky méně častou zkušenost i v oblastech, které by se statisticky měly stávat spíše jejich doménou. Tradičně jde o pití vína a dle posledních celorepublikových trendů také o konzumaci tabáku a pervitinu.

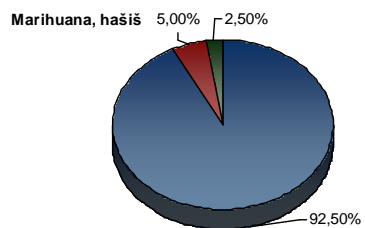
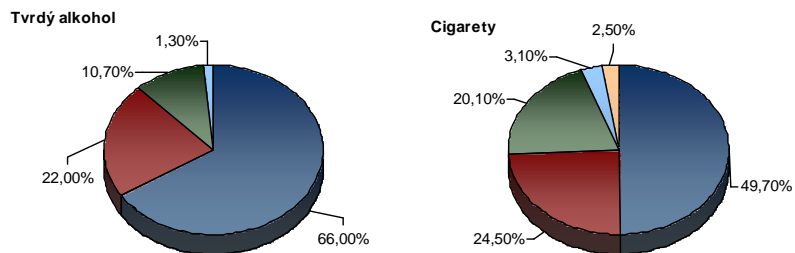
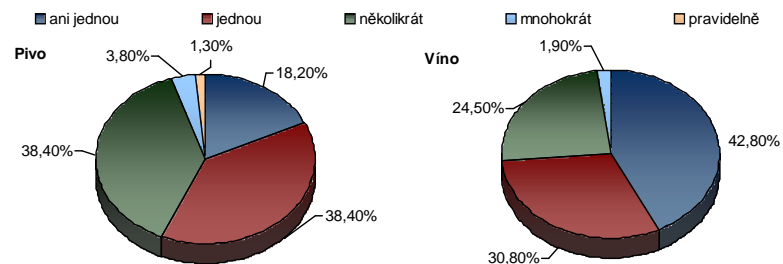
Datová tabulka 5b: V posledních 12 měsících jsem zkusil - chlapani:

abs. max = 159 (100%)	ani jednou	jednou	několikrát	mnohokrát	pravidelně
Pivo	18,2%	38,4%	38,4%	3,8%	1,3%
Vino	42,8%	30,8%	24,5%	1,9%	0,0%
Tvrđý alkohol	66,0%	22,0%	10,7%	1,3%	0,0%
Cigarety	49,7%	24,5%	20,1%	3,1%	2,5%
Marihuana nebo hařiš	92,5%	5,0%	2,5%	0,0%	0,0%
Toluen	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Jině drogy	98,1%	1,3%	0,6%	0,0%	0,0%
Hry o peníze	60,4%	17,0%	16,4%	5,0%	1,3%
celkem	66,0%	17,4%	14,2%	1,9%	0,6%

Třetina chlapců ve věku do dvanácti let již požíla tvrdý alkohol, 12 % dokonce uvádí, že několikrát. Tuto informaci považujeme za poměrně závažnou a domníváme se, že je třeba věnovat jí pozornost při další práci s touto věkovou skupinou žáků.

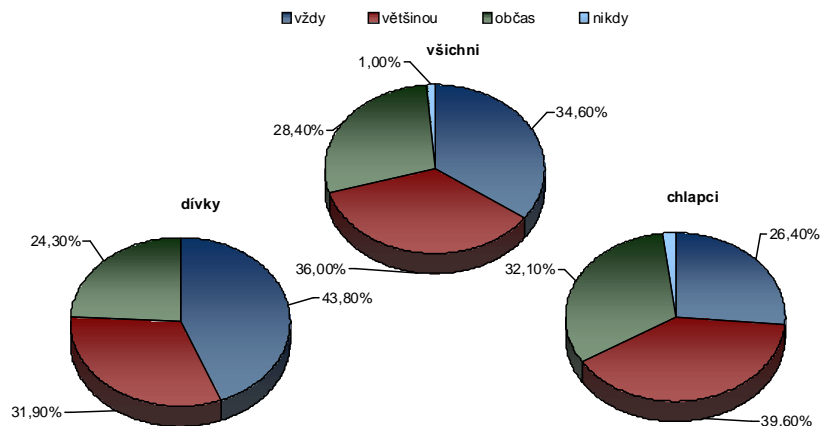
Zjištění, že každý čtvrtý chlapec - respondent ve věku cca. 12 let několikrát nebo vícekrát kouřil a téměř každý pátý hrál hazardní hru, může posloužit jako informace aktivující některé rodiče a pro získání podpory rodičů preventivních programů škol.

II.2. Rodičovská kontrola

Datová tabulka 6: Moji rodiče ví, s kým a kde trávím volný čas:

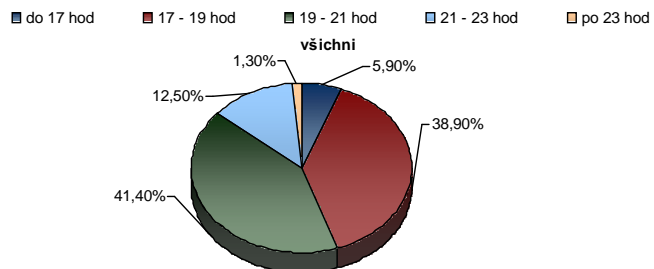
		vždy	většinou	občas	nikdy
dívky	abs. max = 144 (100%)	43,8%	31,9%	24,3%	0,0%
chlapci	abs. max = 159 (100%)	26,4%	39,6%	32,1%	1,9%
všichni	abs. max = 303 (100%)	34,6%	36,0%	28,4%	1,0%

Přehled rodičů o tom jak jejich děti tráví volný čas je téměř rovnoměrně rozložen na třetiny, v pořadí ví většinou, ví vždy a ví občas. Dívky jsou obecně o poznání „hlídanější“ než chlapci.

Datová tabulka 7: Doma musím být nejpозději do:

		do 17 ⁰⁰	17 ⁰⁰ - 19 ⁰⁰	19 ⁰⁰ - 21 ⁰⁰	21 ⁰⁰ - 23 ⁰⁰	po 23 ⁰⁰
dívky	abs. max = 144 (100%)	5,6%	41,6%	43,1%	9,0%	0,7%
chlapci	abs. max = 159 (100%)	6,3%	36,5%	39,6%	15,7%	1,9%
všichni	abs. max = 303 (100%)	5,9%	38,9%	41,4%	12,5%	1,3%

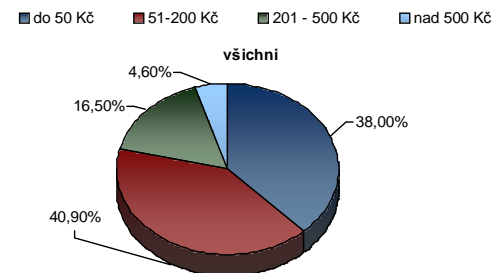
Poměrně vysoké procento respondentů tráví volný čas mimo domov ještě po 21. hodině. V pozdějším čase je ze strany rodičů opět patrná větší benevolence vůči chlapcům. Rozdíl však není tak výrazný jako u předchozího grafu.

Zdá se, že pokud rodiče ví, kde a s kým jejich dcery tráví čas mimo domov, stanovují jim obdobné podmínky jako mají chlapci.

II.3. Finanční situace žáků

Datová tabulka 8: Moje měsíční kapesné činí asi:

		do 50 Kč	51-200 Kč	201 - 500 Kč	nad 500 Kč
dívky	abs. max = 144 (100%)	40,3%	41,0%	13,9%	4,9%
chlapci	abs. max = 159 (100%)	35,8%	40,9%	18,9%	4,4%
všichni	abs. max = 303 (100%)	38,0%	40,9%	16,5%	4,6%

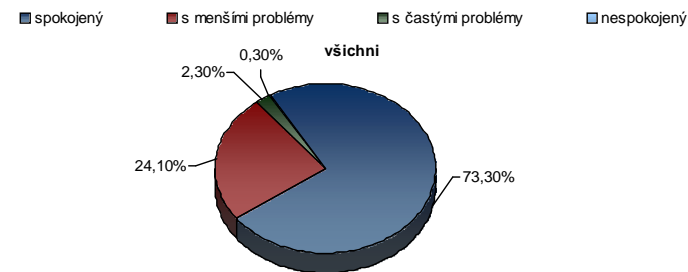

Ve výši kapesného v regionu vládne poměrně velká shoda, přičemž jeho průměrná výše zřejmě do značné míry odráží míru ekonomické síly rodičů. Po finanční stránce vládne mezi dívkami i chlapci téměř rovnoprávnost (jen mírně ve prospěch chlapců).

II.4. Spokojenost v domácím a školním prostředí

Datová tabulka 9: Doma se cítím:

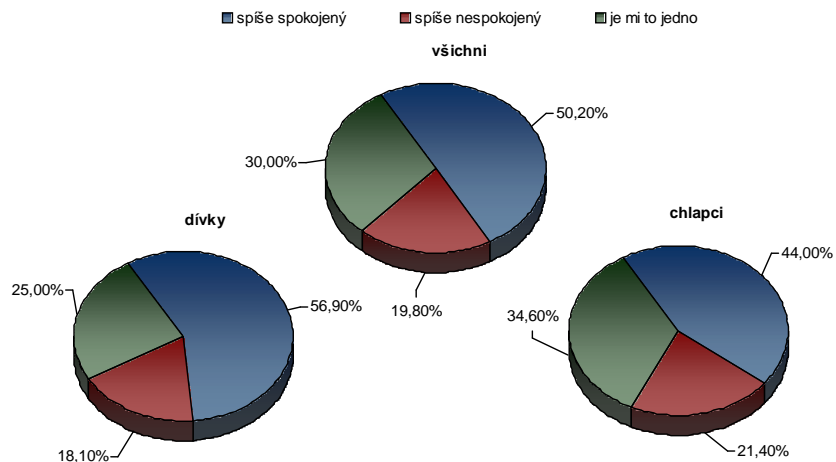
		spokojený	s menšími problémy	s častými problémy	nespokojený
dívky	abs. max = 144 (100%)	70,1%	27,1%	2,1%	0,7%
chlapci	abs. max = 159 (100%)	76,1%	21,4%	2,5%	0,0%
všichni	abs. max = 303 (100%)	73,3%	24,1%	2,3%	0,3%

Spokojenost respondentů s domácím prostředím odpovídá přibližnému poměru dva spokojení k jednomu s menšími problémy. Nespokojenost uvádí z hlediska absolutní hodnoty pouze jedna dívka. Chlapci uvádějí s domácími poměry o necelých šesti procent vyšší spokojenost než dívky.

Datová tabulka 10: Ve škole se cítím:

		spíše spokojený	spíše nespokojený	je mi to jedno
dívky	abs. max = 144 (100%)	56,9%	18,1%	25,0%
chlapci	abs. max = 159 (100%)	44,0%	21,4%	34,6%
všichni	abs. max = 303 (100%)	50,2%	19,8%	30,0%

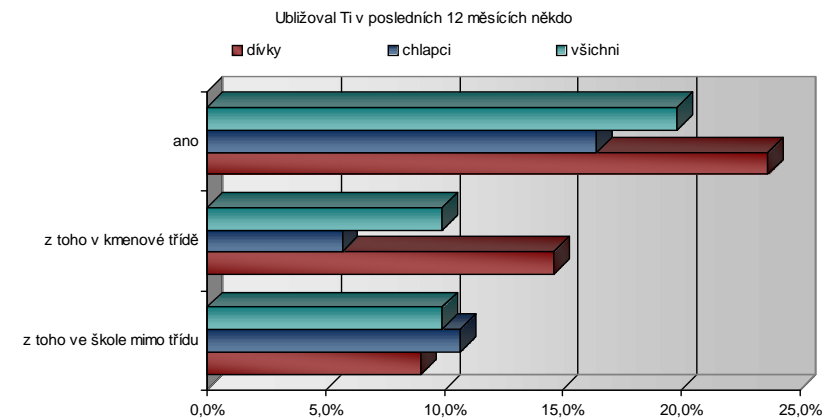
Spíše spokojeně se ve škole cítí přibližně polovina respondentů. Nespokojenost vyjadřuje každý pátý žák, přičemž nespokojenost chlapců je asi o tři procenta výraznější než je nespokojenost děvčat.

Téměř desetiprocentní nárůst vykazují chlapci před děvčaty v odpovědi „je mi to jedno“. Interpretace tohoto výsledku může být různá. Od optimistického nadhledu „kluci jsou přece flegmatici“, po obavy, že se jedná o skrytý projev nespokojenosti.

II.5. Zkušenosti s agresivitou mezi žáky

Datová tabulka 11: Ublížoval ti v posledních 12 měsících někdo:

		ano - ve škole	ano - ve třídě
dívky	abs. max = 144 (100%)	9,0%	14,6%
chlapci	abs. max = 159 (100%)	10,7%	5,7%
všichni	abs. max = 303 (100%)	9,9%	9,9%

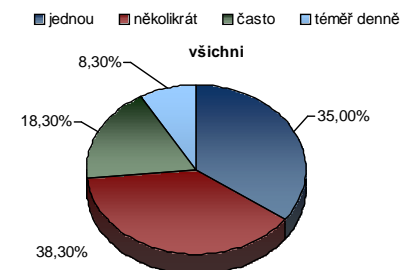

Údaje týkající se přiznaného množství pocívaného násilí si zaslouží zvláštní pozornost. V průměru každý desátý respondent se cítí být obětí ubližování a to jak ve škole, tak přímo ve třídě. Zatímco na úrovni školy je poměr mezi dívkami a chlapci téměř vyrovnaný, ve třídě se cítí děvčata oproti chlapcům ohrožena téměř trojnásobně. Důvodem může být vyšší empatie dívek pro dění ve třídě, důslednější uzavřenost chlapců, ale také skutečnost, že jsou dívky ve sledované skupině vystaveny většímu tlaku, např. jak ze strany děvčat, tak chlapců. Možnosti interpretace jsou opět různé a přesahují rámec tohoto výzkumu.

Přestože obsazení role „outsidera“ je podmínkou fungování jakékoli sociální skupiny, zjištěné údaje nelze v žádném případě podceňovat. Naopak, těžiště preventivního úsilí práce ve škole by mělo ležet právě zde.

Datová tabulka 11a: Pokud ano, stalo se to:

		jednou	několikrát	často	téměř denně
dívky	abs. max = 34 (100%)	32,4%	38,2%	17,6%	11,8%
chlapci	abs. max = 26 (100%)	35,5%	38,5%	19,2%	3,8%
všichni	abs. max = 60 (100%)	35,0%	38,3%	18,3%	8,3%

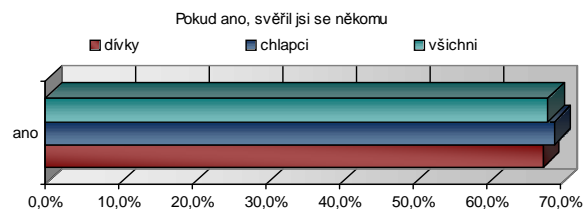
Údaje zjišťující četnost výskytu ubližování dětem, které se k problému přiznaly, lze opět rozdělit na třetiny. První část respondentů uvádí, že jim bylo ubližováno jednou. Data v této části tabulky mohou nejspíš znamenat jednorázový konflikt, ale také začátek, nebo popření dlouhodobějšího problému.

Druhou třetinu reprezentují data ve sloupcích „často“ a „téměř denně“. Tento fakt nelze v žádném případě podcenit a nutně prověřit, zda se ve třídách nevyskytuje šikana. Zvláštní pozornost je nutno věnovat situaci děvčat s pocitem dennodenního ubližování. Trojnásobné přecislení chlapců v počtu příznakových případů vede k podezření na výskyt skrytější formy psychického týraní (šikany) ze strany spolužáků.

Podnětná je i poslední třetina dat ve sloupcích „několikrát“. Budto může jít o děti, které jsou z části ohrožené, ale dovedou se i chránit, z části však může jít o příznak rodičů se násilí ve třídě. Z tohoto pohledu se jedná o mimořádně žádoucí prostor pro cílenou intervenci.

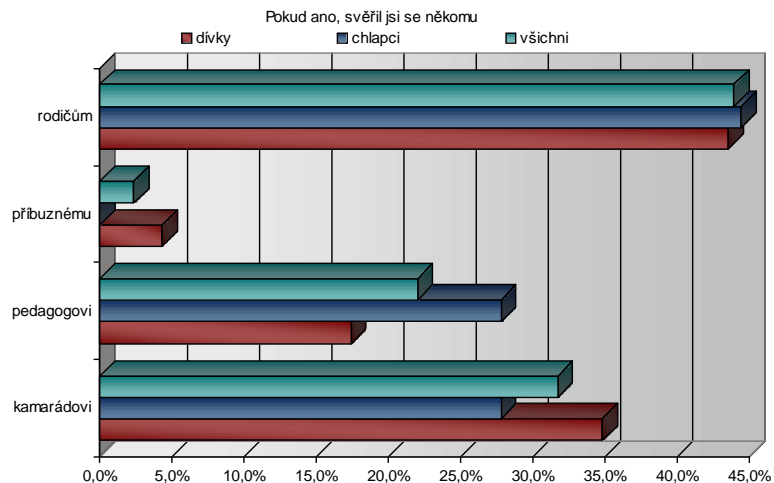
Datová tabulka 11b: Pokud ano, svěřil jsi se někomu:

		ano	ne
dívky	abs. max = 34 (100%)	67,6%	32,4%
chlapci	abs. max = 26 (100%)	69,2%	30,8%
všichni	abs. max = 60 (100%)	68,3%	31,7%

Datová tabulka 11c: Pokud jsi se svěřil, tak:

		rodičům	příbuznému	pedagogovi	kamarádovi
dívky	abs. max = 34 (100%)	43,5%	4,3%	17,4%	34,8%
chlapci	abs. max = 26 (100%)	44,4%	0,0%	27,8%	27,8%
všichni	abs. max = 60 (100%)	43,9%	2,4%	22,0%	31,7%

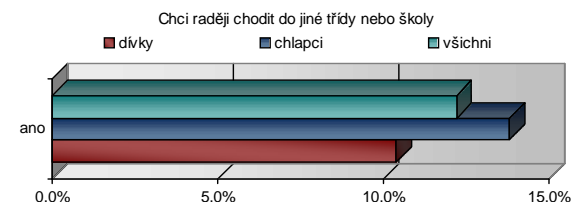
Celých 32 % dětí se se svým problémem nikomu nesvěřilo. Téměř polovina zbývajících částí respondentů postižených ubližováním by se svěřila rodičům. Vzhledem k tomu, že rozhodnutí mluvit o ponižení s rodiči brání potřeba zachovat pocit sebeúcty, jde o poměrně pozitivní údaj.

Potěšitelně vysoká je důvěra žáků k učitelům. Chlapci se pedagogovi dokonce svěřili ve stejné míře jako kamarádům. Děvčata se oproti učitelům svěřují kamarádkám dvakrát častěji. Není vyloučeno, že tato skutečnost negativně ovlivňuje nepoměr mezi ubližováním chlapcům a dívkám.

11.6. Potřeba změny školního prostředí u žáků

Datová tabulka 12: Chci raději chodit do jiné třídy nebo školy:

		ano	ne
dívky	abs. max = 144 (100%)	10,4%	89,6%
chlapci	abs. max = 159 (100%)	13,8%	86,2%
všichni	abs. max = 303 (100%)	12,2%	87,8%

Podstatnou informací je, že zhruba každé desáté dítě zřejmě cítí nějaký důvod pro změnu prostředí. Vzhledem k tomu, že data byla sbírána v šesté třídě, může jít o důležité zjištění využitelné pro ovlivnění kvality dalšího života třídy až do jejího devátého ročníku. V této souvislosti je dobré si uvědomit, že nespokojené obvykle nejsou jen děti v pozici outsiderů, ale také leadeři, kteří tak mohou mít na třídu významně negativní vliv.

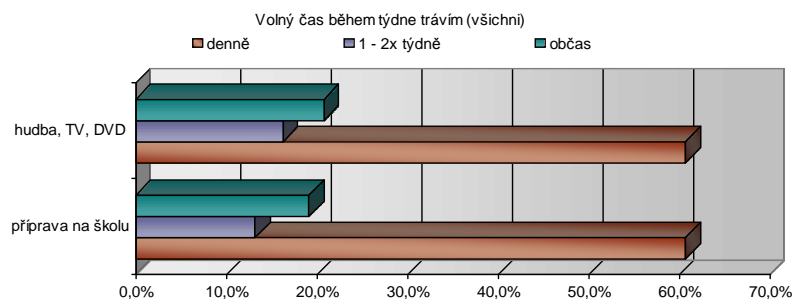
V kontrastu s odpověďmi na otázku po míře ubližování, chtějí chlapci třídu nebo školu změnit zhruba o čtvrtinu častěji než děvčata. V extrémním případě lze tuto skutečnost vyložit také jako jakési lži skóre poukazující na nedostatečnou upřímnost při vyplňování předchozích otázek.

Zajímavé může být (při interní analýze v rámci jednotlivých škol) srovnání tohoto ukazatele mezi třídami s nepřerušeným vývojem (nikdo za třídy neodešel ani nepřibyl), třídami, které opustily tzv. studijní typy a třídami prvních ročníků osmiletých gymnázií.

II.7. Volnočasové aktivity

Datová tabulka 13: Volný čas během týdne trávím - všichni:

abs. max = 303 (100%)	denně	1-2x týdně	jen občas
hudba, TV, DVD atd.	60,7%	16,2%	20,8%
příprava na školu	60,7%	13,2%	19,1%
čtení	20,8%	22,4%	36,0%
u počítače	51,8%	18,5%	20,5%
sport	45,5%	26,7%	18,8%
ve školním kroužku	1,7%	27,7%	7,6%
v jiném kroužku	10,2%	27,4%	6,9%
hra s kamarády	42,6%	21,8%	24,8%
na diskotéce	1,0%	3,3%	25,7%
kavárna, restaurace	1,7%	10,2%	40,6%
jiným zálibám	29,4%	22,4%	28,4%
nic moc, nudím se	4,3%	5,0%	32,3%

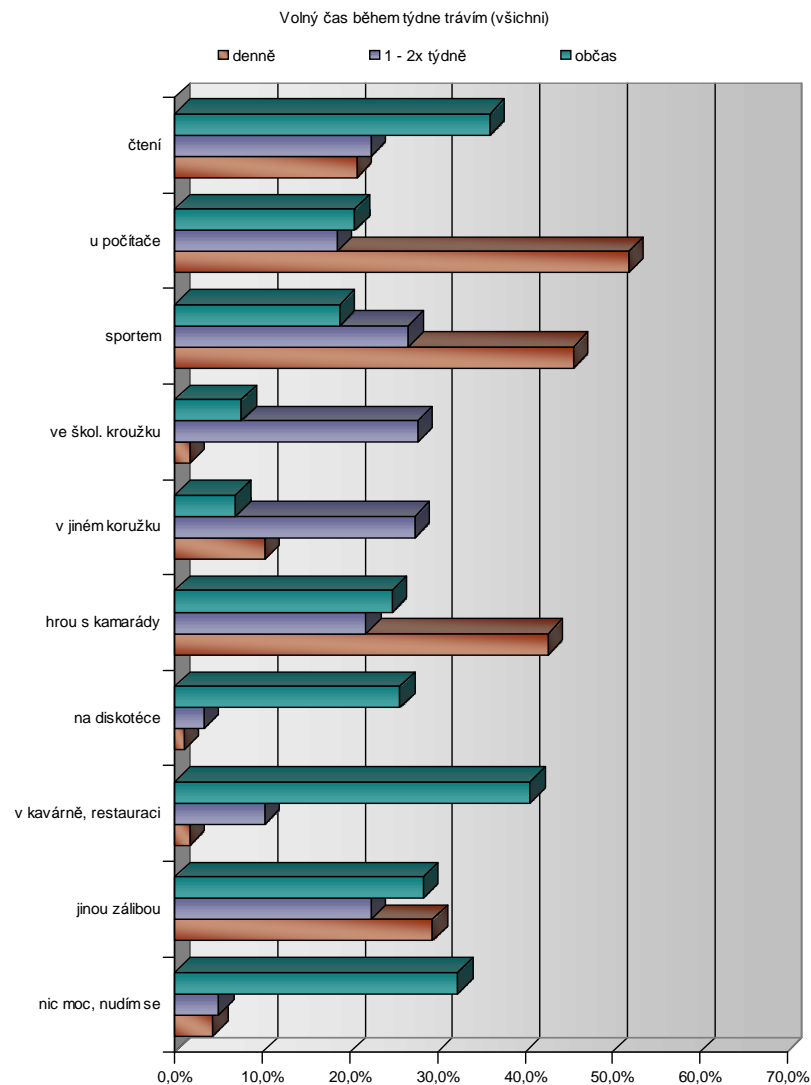

Výsledky ukazují na poměr mezi pravidelnou a nahodilou činností respondentů ve volném čase a také na způsob jeho využití. K dennodenní přípravě na školu se přihlásilo stejné množství dětí jako ke sledování televize, poslechu hudby a podobným činnostem. V celkovém součtu však televize, hudba atd. mírně převažují. Mezi další výrazně rozšířené formy trávení volného času patří zejména sport, následovaný trávením času u počítače a s odstupem deseti procent také hra s kamarády. Zjednodušeně se dá říci, že v průměru žáci svůj volný čas tráví činnostmi aktivními i pasivními přibližně ve stejném poměru.

Oblíbenými činnostmi se jeví také jiné záliby a čtení, výrazná je i pravidelná účast dětí v nějakém kroužku, včetně vysoké účasti v kroužcích školních!

Odpovědi týkající se nudy, obecně považované za faktor rizikový v oblasti sociální patologie, vyznívají poměrně pozitivně. Je ale třeba vzít v úvahu skutečnost, že na otázku reagovalo jen něco málo přes 40 % žáků z celkového počtu těch, co se průzkumu zúčastnili.

Dotazy po pobytu v kavárně, restauraci a na diskotéce byly natolik obecné, že z nich není možné činit konkrétní závěry. Mohou ale být prospěšné pro školní metodiky prevence, výchovné poradce nebo třídní učitele při práci v oblasti primárně preventivních aktivit na úrovni třídy.

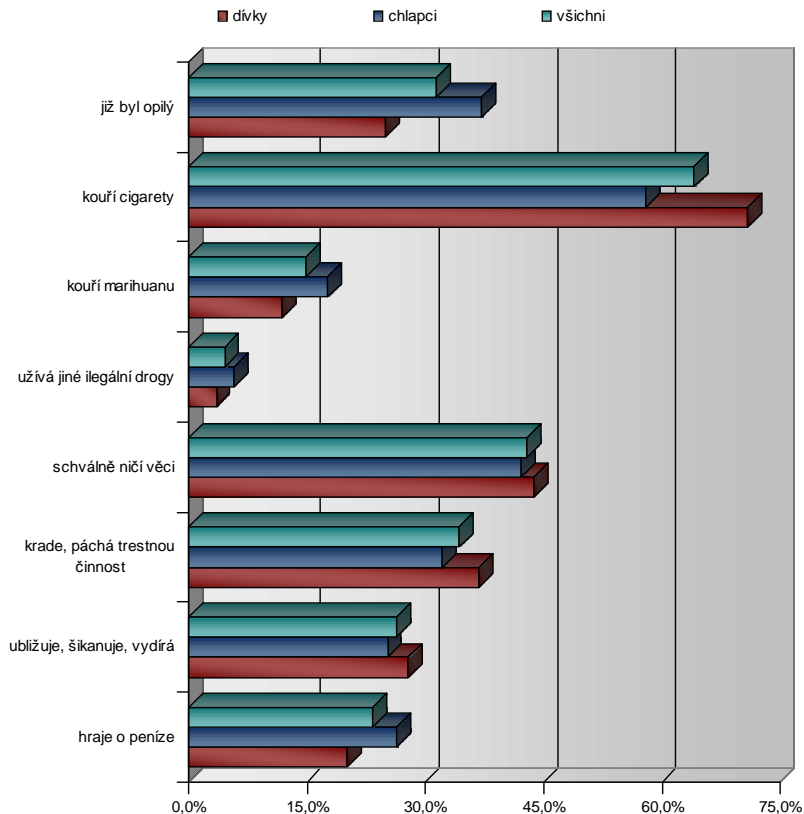
II.8. Vnímání negativních jevů v okolí

Datová tabulka 14: Vím o svém spolužákovi, který:

		již byl opilý	kouří cigarety	kouří marihuanu	užívá jiné ilegální drogy
dívky	abs. max = 144 (100%)	25,0%	70,8%	11,8%	3,5%
chlapci	abs. max = 159 (100%)	37,1%	57,9%	17,6%	5,7%
všichni	abs. max = 303 (100%)	31,4%	64,0%	14,9%	4,6%

		schválně ničí věci	krade, páchá jinou trestnou činnost	ubližuje, šikkuje, vydírá	hraje o peníze
dívky	abs. max = 144 (100%)	43,8%	36,8%	27,8%	20,1%
chlapci	abs. max = 159 (100%)	42,1%	32,1%	25,2%	26,4%
všichni	abs. max = 303 (100%)	42,9%	34,3%	26,4%	23,4%

Vím o svém spolužákovi, který

Data vypovídají o množství dětí, které ví nebo mají dojem, že ví o někom z sledovaných projevů chování alespoň u jednoho svého spolužáka.

Není překvapením, že daleko nejvíce respondentů zná ve třídě někoho, kdo už kouřil cigarety. Podle celorepublikových výzkumů právě v tomto období zkouší kouřit značná část dětské populace. Vyšší podíl dívek na výsledku zřejmě odráží celorepublikový trend, což znamená, že dívky kouří již v šesté třídě více než chlapci.

Přes čtyřicet procent respondentů odpovědělo, že ví o někom, kdo schválně ničí věci. Je-li vysoký údaj důsledkem skutečnosti že byla věc veřejně řešena, nebo jen vypovídá o velké míře povědomí a pasivním přístupu respondentů, nelze jednoznačně říci. Neznáme ani „rozměr ničení“ (ničí pastelky nebo lavici?). Na úrovni jednotlivých tříd je ale vhodné s údaji pracovat jako s nástrojem pro předcházení možnému rozvoji vandalizmu nebo jiné formě poškozování a ničení majetku.

Třetí položkou v pořadí je povědomí dětí o spolužácích páchajících trestnou činností. Výsledky lze vyhodnotit obdobným způsobem jako v předchozím případě, je však třeba zohlednit vyšší společenskou závažnost tohoto chování.

Jednou z charakteristik věku dotazovaných je chuť experimentovat. Zdá se, že údaje týkající se opilosti, kouření marihuany, užívání ilegálních drog a hry o peníze tento trend potvrzují. Údaje korespondují s daty úvodní tabulky tohoto vyhodnocení a není proto třeba je více komentovat.

Každé čtvrté dítě ví o někom, kdo ubližuje, šikkuje, nebo vydírá druhé.

II.9. Možnosti řešení problémů

Datová tabulka 15: Když mám nějaký problém, obrátím se na:

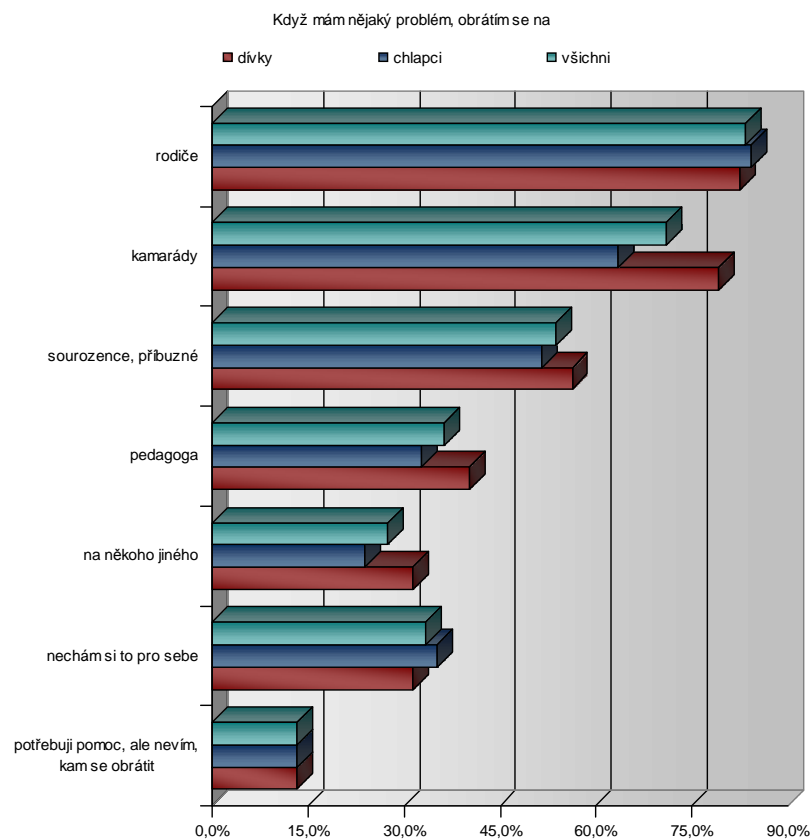
		rodiče	kamarády	sourozence, příbuzné	pedagoga
dívky	abs. max = 144 (100%)	82,6%	79,2%	56,3%	40,3%
chlapci	abs. max = 159 (100%)	84,3%	63,5%	51,6%	32,7%
všichni	abs. max = 303 (100%)	83,5%	71,0%	53,8%	36,3%

		na někoho jiného	nechám si to pro sebe	potřebuji pomoc, ale nevím, kam se obrátit
dívky	abs. max = 144 (100%)	31,3%	31,3%	13,2%
chlapci	abs. max = 159 (100%)	23,9%	35,2%	13,2%
všichni	abs. max = 303 (100%)	27,4%	33,3%	13,2%

Dobrou zprávou je, že většina dotázaných si v případě potřeby dovede říci o pomoc a to včetně chlapců. Ti jsou sice proti děvčatům uzavřenější vůči kamarádům a učitelům, ale rodičům se dovedou svěřit ještě častěji než jejich spolužačky.

Vysoká míra důvěry patří zejména rodičům a kamarádům, s odstupem i sourozencům a příbuzným. Třicet šest procent důvěry k pedagogům je, dle našeho názoru, poměrně velice příznivý výsledek.

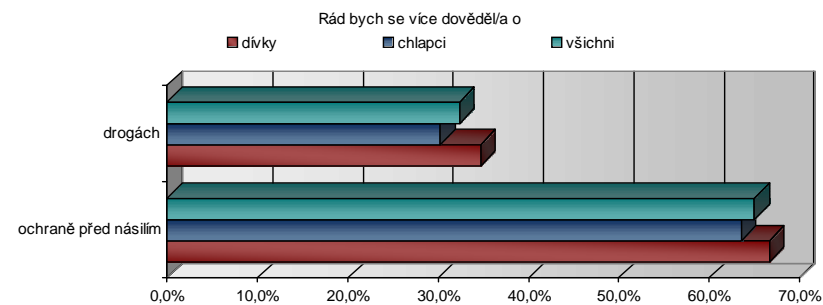
Snad nejpodstatnější informací je zjištění, že třináct procent děvčat a chlapců potřebuje pomoc, ale neví, kde ji hledat. Jelikož tuto skutečnost můžeme chápat jako žádost dětí o pomoc, domníváme se, že je z pozice jednotlivých škol (ve spolupráci s externími subjekty) třeba učinit kroky pro zlepšení situace v této oblasti.

II.10. Potřeba dalších informací

Datová tabulka 16: Rád bych se více dověděl/a o:

		drogách	ochraně před násilím
dívky	abs. max = 144 (100%)	34,7%	66,7%
chlapci	abs. max = 159 (100%)	30,2%	63,5%
všichni	abs. max = 303 (100%)	32,3%	65,0%

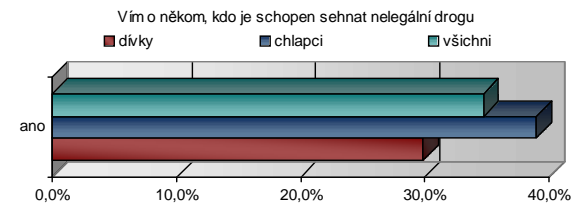
Zdá se, že téma drog dnes děti příliš nezajímá. Může se jednat o důsledek přílišné angažovanosti rodičů a nekoordinovaného přístupu učitelů vedoucího k pocitu přesytení, možný je i pravý opak nebo skutečnost, že pro většinu dvanáctiletých dětí není téma drog natolik atraktivní.

Zájem o téma týkající se ochrany před násilím je výrazně nadpoloviční. Domníváme se, že je to dostatečný důvod pro detailnější prověření tohoto požadavku a pro hledání cesty jak uspokojit tuto poptávku žáků.

II.11. Dostupnost ilegálních návykových látek

Datová tabulka 17: Vím o někom, kdo je schopen sehnat nelegální drogu:

		ano	ne
dívky	abs. max = 144 (100%)	29,9%	70,1%
chlapci	abs. max = 159 (100%)	39,0%	61,0%
všichni	abs. max = 303 (100%)	34,7%	65,3%

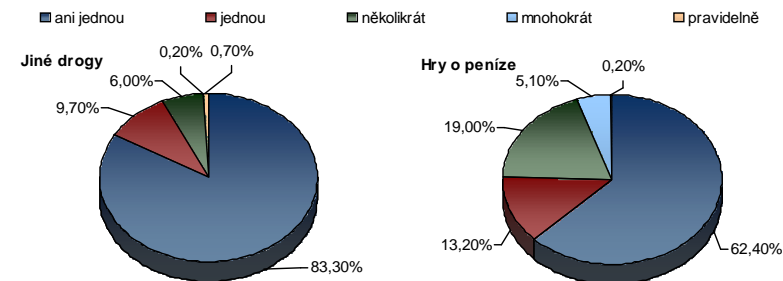
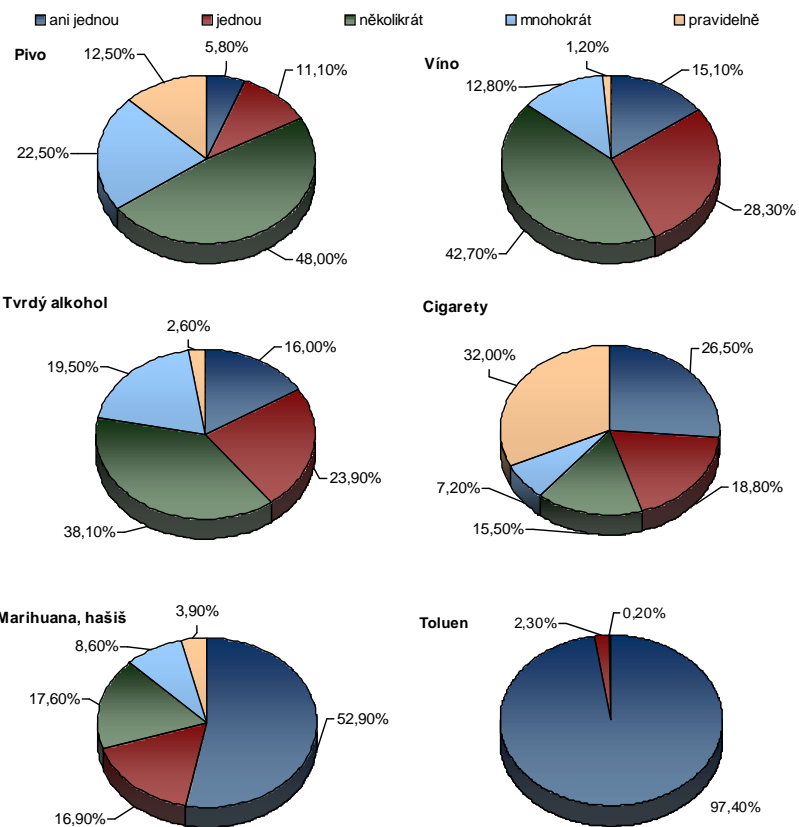
Chlapci častěji než dívky vědí, kde sehnat drogu nebo to alespoň tvrdí. Přestože fabulace a přehánění jsou pro kvalitu informací tohoto typu charakteristické, je velmi pravděpodobné, že část dětí ve svém okolí zná někoho, kdo je schopen ilegální návykovou látku (zejména kanabinoidy) obstarat.

III. Výstupní analýza - cílová skupina „Střední škola“

III.1. Zkušenost s užitím legální a ilegální návykové látky

Datová tabulka 5: V posledních 12 měsících jsem zkusil/a - všichni:

abs. max = 431 (100%)	ani jednou	jednou	několikrát	mnohokrát	pravidelně
Pivo	5,8%	11,1%	48,0%	22,5%	12,5%
Víno	15,1%	28,3%	42,7%	12,8%	1,2%
Tvrdý alkohol	16,0%	23,9%	38,1%	19,5%	2,6%
Cigarety	26,5%	18,8%	15,5%	7,2%	32,0%
Marihuanu nebo hašiš	52,9%	16,9%	17,6%	8,6%	3,9%
Toluen	97,4%	2,3%	0,2%	0,0%	0,0%
Jiné drogy	83,3%	9,7%	6,0%	0,2%	0,7%
Hry o peníze	62,4%	13,2%	19,0%	5,1%	0,2%
<i>celkem</i>	<i>44,9%</i>	<i>15,5%</i>	<i>23,4%</i>	<i>9,5%</i>	<i>6,6%</i>

Téměř jedna třetina respondentů přiznala, že pravidelně kouří. Obecně uznávané pravidlo, že většina kuřáků tento svůj „zlozvyk“ získá v období dětství a dospívání, zřejmě stále platí. Pro učitele může být údaj potvrzením praxe, kterou dobře znají. Část žáků si o přestávce „musí“ zakouřit.

Více než každý desátý respondent je v době docházky do prvního ročníku střední školy pravidelným pijákem piva. Zda se jedná „o zapíjení pečené husy při nedělním obědě s rodiči“ nebo popíjení v restauračním zařízení nevíme.

Přes 2,5 % zúčastněných se hlásí k pravidelnému pití tvrdého alkoholu a údaj tak přibližně odpovídá procentuelnímu zastoupení „genetických“ alkoholiků v populaci.

Čtyřicet sedm procent dotázaných přiznalo zkušenost s kanabinoidy. Může se jednat o mírně optimistický výsledek. Dle našich zkušeností je ale pravděpodobnější, že je údaj proti reálnému stavu podhodnocen.

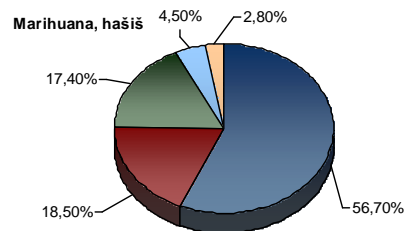
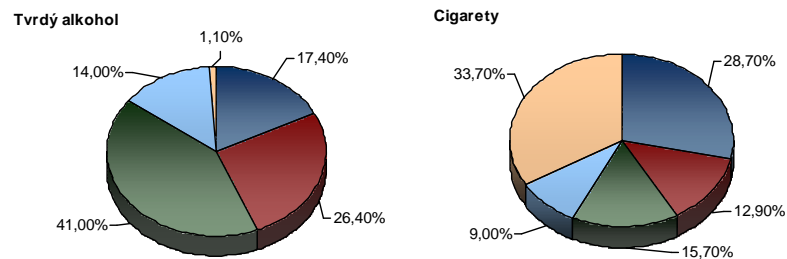
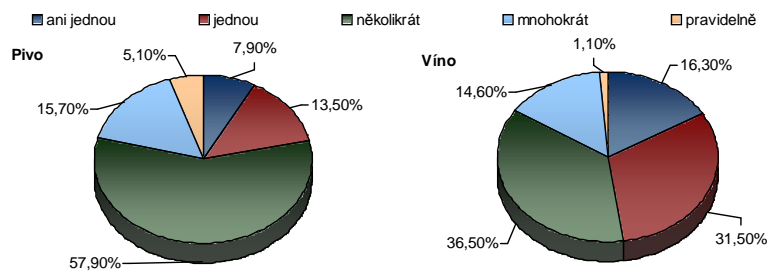
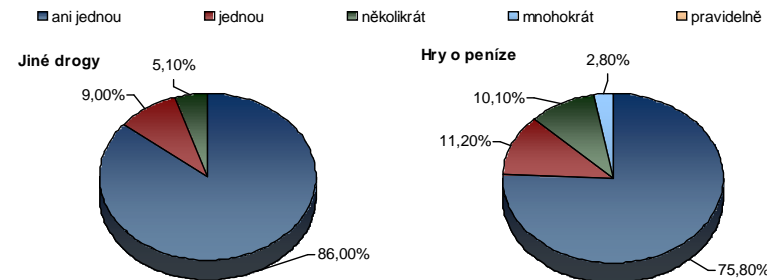
Obdobně se nám jeví data se vztahem k užití jiné nelegální drogy. Jako v případě výsledků šetření v šestých třídách se zdá, že objektivitu výsledků negativně ovlivnily obavy respondentů z možných následných sankcí.

Vzhledem k dlouhodobé absenci terénní služby zaměřené na konzumenty drog nedokážeme přenést výsledky na celou věkovou populaci v regionu a posoudit pravděpodobnost obecných údajů týkajících se užívání (resp. užití) toluenu. Zdá se však, že jeho zneužívání je, snad i díky nové legislativě, konečně na ústupu!

Dle výsledků analýzy je možno konstatovat, že pravidelných hazardních hráčů není v této věkové skupině mnoho. Varující může být skutečnost, že 5 % zkoumané populace již hrálo mnohokrát. Je však třeba dodat, že ve srovnání s výsledky výzkumu v šestých třídách, jsou hry o peníze jediným ukazatelem v celé tabulce, který vzrostl méně než dvojnásobně. Nejpravděpodobnějším důvodem je zřejmě určující faktor omezeného zdroje financí.

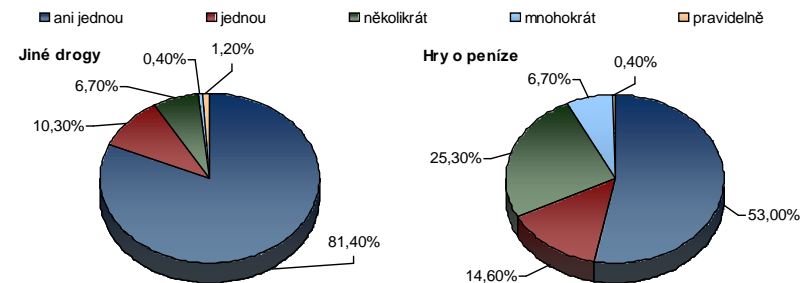
Datová tabulka 5a: V posledních 12 měsících jsem zkusila - dívky:

abs. max = 178 (100%)	ani jednou	jednou	několikrát	mnohokrát	pravidelně
Pivo	7,9%	13,5%	57,9%	15,7%	5,1%
Víno	16,3%	31,5%	36,5%	14,6%	1,1%
Tvrdý alkohol	17,4%	26,4%	41,0%	14,0%	1,1%
Cigarety	28,7%	12,9%	15,7%	9,0%	33,7%
Marihuana nebo hašiš	56,7%	18,5%	17,4%	4,5%	2,8%
Toluen	96,6%	2,8%	0,6%	0,0%	0,0%
Jiné drogy	86,0%	9,0%	5,1%	0,0%	0,0%
Hry o peníze	75,8%	11,2%	10,1%	2,8%	0,0%
<i>celkem</i>	<i>48,2%</i>	<i>15,7%</i>	<i>23,0%</i>	<i>7,6%</i>	<i>5,5%</i>

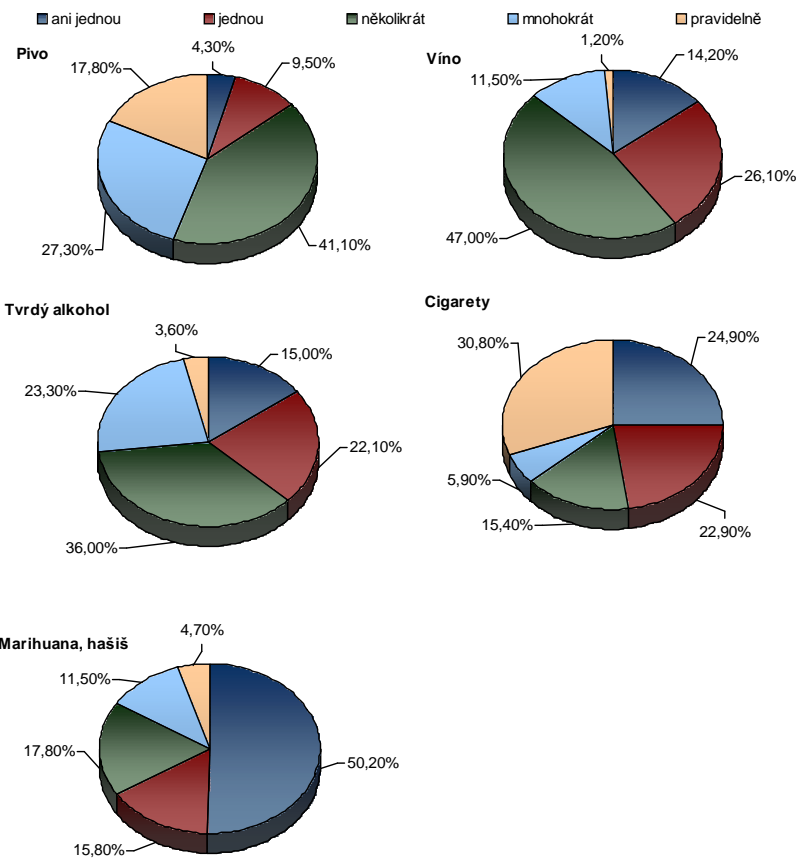
Datová tabulka 5b: V posledních 12 měsících jsem zkoušel - chlapani:

abs. max = 253 (100%)	ani jednou	jednou	několikrát	mnohokrát	pravidelně
Pivo	4,3%	9,5%	41,1%	27,3%	17,8%
Vino	14,2%	26,1%	47,0%	11,5%	1,2%
Tvrđý alkohol	15,0%	22,1%	36,0%	23,3%	3,6%
Cigarety	24,9%	22,9%	15,4%	5,9%	30,8%
Marihuana nebo hašiš	50,2%	15,8%	17,8%	11,5%	4,7%
Toluen	98,0%	2,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Jině drogy	81,4%	10,3%	6,7%	0,4%	1,2%
Hry o peníze	53,0%	14,6%	25,3%	6,7%	0,4%
<i>celkem</i>	<i>42,6%</i>	<i>15,4%</i>	<i>23,7%</i>	<i>10,8%</i>	<i>7,5%</i>

Ze srovnání dat obou pohlaví vyplývá, že chlapani stále drží prim v časté a pravidelné konzumaci čehokoli. Jejich hegemonie je narušena pouze dvakrát. V případě kouření cigaret, a také zcela překvapivě v konzumaci Toluen!

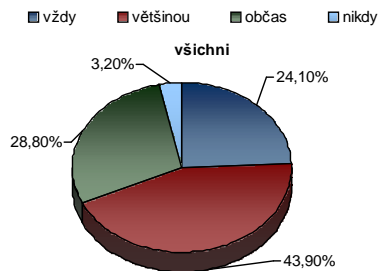
Celorepublikový trend, podle kterého jsou děvčata oproti chlapanům aktivnější kuřačky i uživatelky pervitinu, průzkum nepotvrdil. Signály, že se poměry začínají měnit i u nás, ale můžeme vysledovat. Dříve zapovězené projevy dívčího chování se zřetelně zapsaly do našich grafů. Vedle zmíněného kouření a Tolueny je to zejména častá a pravidelná konzumace tvrdého alkoholu a hazardní hry o peníze.

III.2. Rodičovská kontrola

Datová tabulka 6: Moji rodiče ví, s kým a kde trávím volný čas:

		vždy	většinou	občas	nikdy
dívky	abs. max = 178 (100%)	29,8%	38,8%	29,8%	1,7%
chlapci	abs. max = 253 (100%)	20,2%	47,4%	28,1%	4,3%
všichni	abs. max = 431 (100%)	24,1%	43,9%	28,8%	3,2%

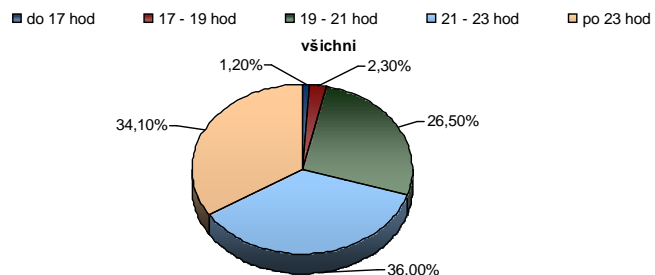

Tak jako v šestých třídách i zde lze data týkající se rodičovského dozoru s trochou velkorysosti dělit na třetiny. Největším rozdílem proti výsledkům šestých tříd je posílení kategorie „ví většinou“ na úkor „ví vždy“.

Vzhledem k výraznému věkovému posunu mezi oběma sledovanými skupinami by se mohlo zdát, že je rozdíl nečekaně malý, vysvětlení se ale nabízí: Pozitivní roli sehrálo využívání mobilních telefonů jako kontroly prostředku rodičovské „kontroly“.

Datová tabulka 7: Doma musím být nejpозději do:

		do 17 ⁰⁰	17 ⁰⁰ - 19 ⁰⁰	19 ⁰⁰ - 21 ⁰⁰	21 ⁰⁰ - 23 ⁰⁰	po 23 ⁰⁰
dívky	abs. max = 178 (100%)	2,2%	2,2%	23,0%	33,7%	38,8%
chlapci	abs. max = 253 (100%)	0,4%	2,4%	28,9%	37,5%	30,8%
všichni	abs. max = 431 (100%)	1,2%	2,3%	26,5%	36,0%	34,1%

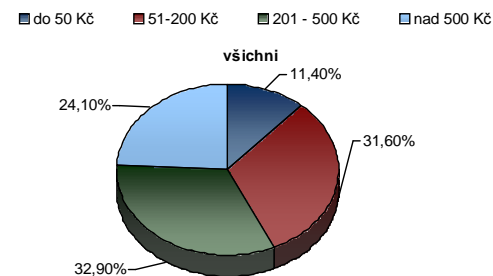
Patnáctileté dívky „ponocují“ více, než chlapci. Do sedmé hodiny večerní se vrací domů zanedbatelná část mládeže. Hranice je posunuta v případě chlapců nejčastěji na hodinu třídvacátou, v případě dívek ještě na později.

Předpokládáme, že největší část dětí se po jedenácté hodině večerní zdržuje na diskotékách a v restauračních zařízeních.

III.3. Finanční situace žáků

Datová tabulka 8: Moje měsíční kapesné činí asi:

		do 50 Kč	51-200 Kč	201 - 500 Kč	nad 500 Kč
dívky	abs. max = 178 (100%)	13,5%	27,5%	34,8%	24,2%
chlapci	abs. max = 253 (100%)	9,9%	34,4%	31,6%	24,1%
všichni	abs. max = 431 (100%)	11,4%	31,6%	32,9%	24,1%

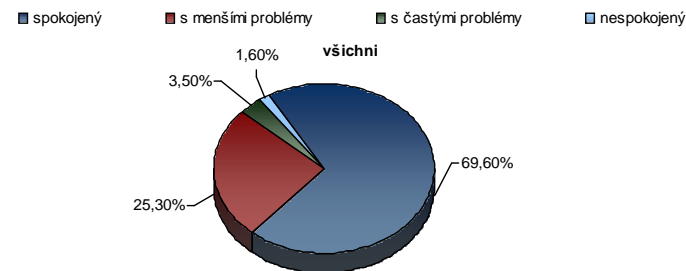

Patnáctileté děti dostávají více peněz pro svou osobní potřebu. Zatímco 80 % žáků šestých tříd vystačí s měsíční částkou do dvou set korun, 60 % žáků prvního ročníku střední školy dostává více. Do jaké míry větší kapesné souvisí se zvýšenými nároky na společenský život, není zřejmé. Při pohledu na míru konzumace alkoholu a drog se ale můžeme domýšlet, kde velká část rodičovského kapesného „mizí“.

III.4. Spokojenost v domácím a školním prostředí

Datová tabulka 9: Doma se cítím:

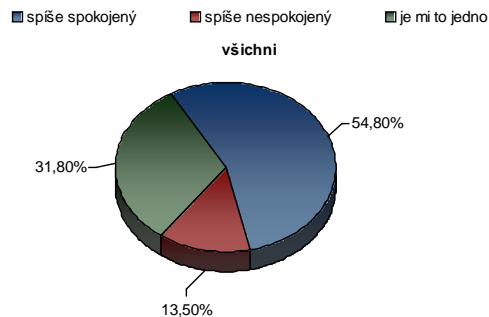
		spokojený	s menšími problémy	s častými problémy	nespokojený
dívky	abs. max = 178 (100%)	65,2%	28,1%	3,9%	2,8%
chlapci	abs. max = 253 (100%)	72,7%	23,3%	3,2%	0,6%
všichni	abs. max = 431 (100%)	69,6%	25,3%	3,5%	1,6%

Spokojenost respondentů s domácím prostředím odpovídá očekávání. Malým překvapením může být velká shoda s výsledky šetření v šestých třídách. Předpokládaná kulminace mezigeneračního napětí se ve výsledcích objevila pouze v náznamech nárůstem necelých tří procent v kategorii problémů a nespokojenosti.

Datová tabulka 10: Ve škole se cítím:

		spíše spokojený	spíše nespokojený	je mi to jedno
dívky	abs. max = 178 (100%)	56,7%	11,2%	32,0%
chlapci	abs. max = 253 (100%)	53,4%	15,0%	31,6%
všichni	abs. max = 431 (100%)	54,8%	13,5%	31,8%

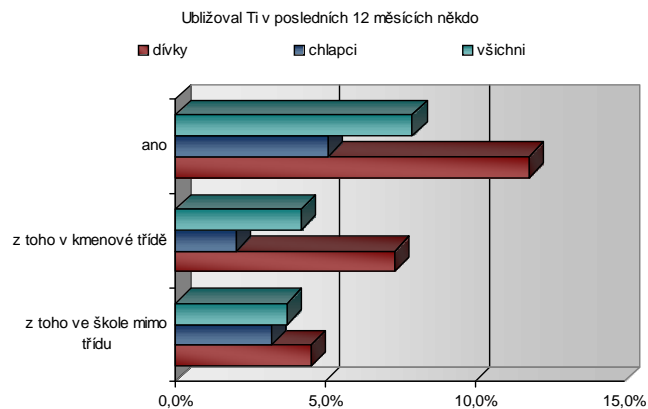

Ve srovnání s výsledky šetření v šestých třídách jsou žáci prvních ročníků ve škole asi o 6 % méně spokojeni, avšak vzhledem k pochopitelným faktorům: Absence dlouhotrvajících vazeb, nová pravidla, konkurenční prostředí atd. Sociální vazby kolektivů se teprve tvoří a fungují obvykle až od 3. ročníku. Zcela jistě by bylo zajímavé porovnat situaci ve třídách, které se zúčastnily adaptačních pobytů, a které nikoli.

III.5. Zkušenosti s agresivitou mezi žáky

Datová tabulka 11: Ublížoval ti v posledních 12 měsících někdo:

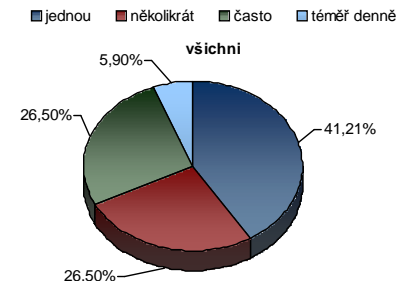
		ano - ve škole	ano - ve třídě
dívky	abs. max = 178 (100%)	4,5%	7,3%
chlapci	abs. max = 253 (100%)	3,2%	2,0%
všichni	abs. max = 431 (100%)	3,7%	4,2%

Údaje týkající se ubližování jsou o polovinu nižší než výsledky šetření v šestých třídách. Poměr mezi četností ubližování dívkám a chlapcům je ale mezi oběma zkoumanými skupinami překvapivě podobný. Data mohou být výsledkem pozitivním - údaj je nižší, tak i negativním - respondenti už na základě svých osobních zkušeností nevěří, že má nějaký smysl o problému „nahlas“ mluvit.

Datová tabulka 11a: Pokud ano, stalo se to:

		jednou	několikrát	často	téměř denně
dívky	abs. max = 21 (100%)	38,1%	19,0%	33,3%	9,5%
chlapci	abs. max = 13 (100%)	46,2%	38,5%	15,4%	0,0%
všichni	abs. max = 34 (100%)	41,21%	26,5%	26,5%	5,9%

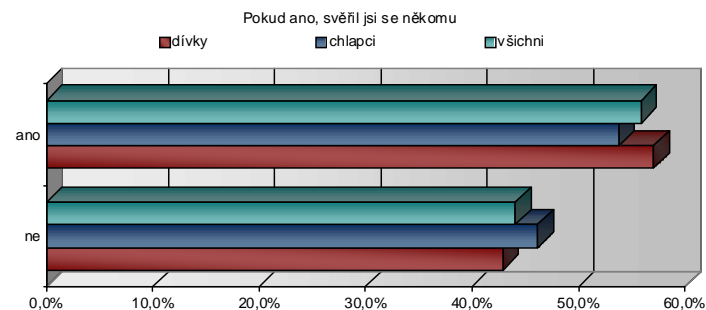
První část respondentů uvádí, že jim bylo ubližováno jednou. Data v této části tabulky mohou nejspíš znamenat jednorázový konflikt, ale také začátek nebo popření dlouhodobějších potíží.

Druhou část reprezentují data ve sloupcích „často“ a „téměř denně“. Je třeba tento fakt nepřehlížet a prověřit, zda se ve třídách nevyskytuje šikana. Zvláštní pozornost je nutno věnovat situaci děvčat. Jednoznačně přecislení chlapců v počtu přiznaných případů vede k podezření na výskyt skrytější formy psychické šikany. Zjištěné údaje nelze zlehčovat a je třeba brát je velmi vážně.

Podnětná je i poslední část dat ve sloupci „několikrát“. Budto může jít o žáky, kteří jsou z části ohroženi, ale dovedou se i bránit. Může však jít také o příznak rodící se cílené agresivity, přerůstající v šikana. Z tohoto pohledu se jedná o mimořádně žádoucí prostor pro intervenci.

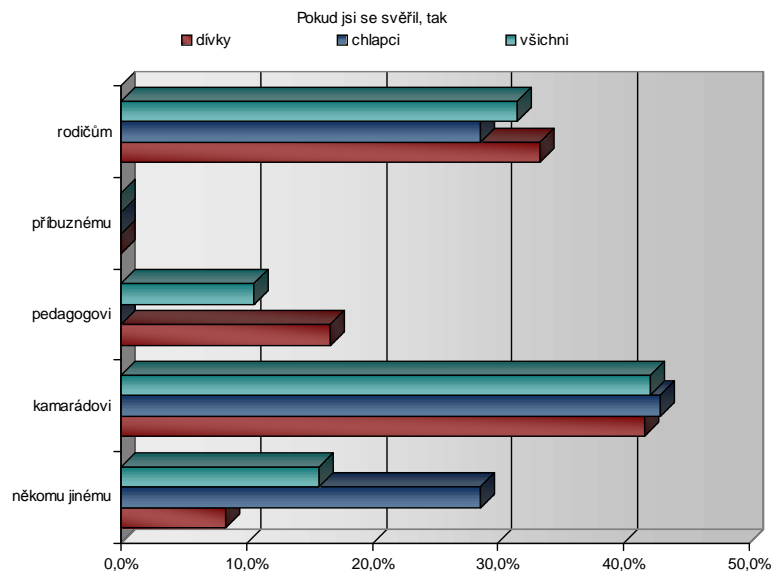
Datová tabulka 11b: Pokud ano, svěřil jsi se někomu:

		ano	ne
dívky	abs. max = 21 (100%)	57,1%	42,9%
chlapci	abs. max = 13 (100%)	53,8%	46,2%
všichni	abs. max = 34 (100%)	55,9%	44,1%

Datová tabulka 11c: Pokud jsi se svěřil, tak:

		rodičům	příbuznému	pedagogovi	kamarádovi	jinému
dívky	abs. max = 12 (100%)	33,3%	0,0%	16,7%	41,7%	8,3%
chlapci	abs. max = 7 (100%)	28,6%	0,0%	0,0%	42,9%	28,6%
všichni	abs. max = 19 (100%)	31,6%	0,0%	10,5%	42,1%	15,8%

Téměř polovina respondentů, kterým bylo ubližováno, se s problémem nikomu nesvěřila. Ve srovnání s výsledky šetření v šestých třídách, je nejviditelnějším rozdílem celkový pokles důvěry chlapců v kohokoli. Důvěra k učitelům klesla o dvacet osm procent, k rodičům o dvacet čtyři procent a ke kamarádům o patnáct procent!

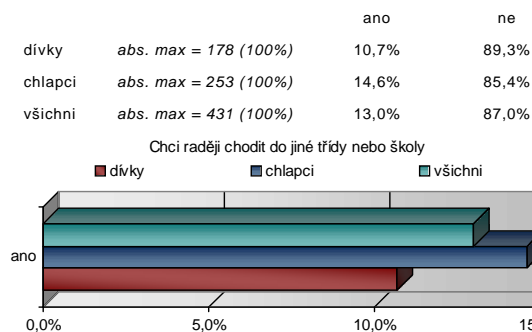
Přestože se chlapci se svými problémy s rostoucím věkem obecně svěřují obtížněji, pád důvěry vůči učitelům na nulu není dobrým znamením a potěší tím méně, že výsledek může být také důsledkem špatných zkušeností respondentů s postupem pedagogů v obdobných případech v minulosti.

Zajímavé je, že děvčata se na učitele obrátila prakticky ve stejné míře jako to učinily žákyně šestých tříd. Zda se jedná o důsledek feminizace pedagogických sborů, kdy ženy umí lépe řešit problémy děvčat, můžeme pouze spekulovat.

Zbývající část respondentů postižených ubližováním se svěřila kamarádovi, rodičům nebo někomu jinému, přičemž nejvýznamnější referenční skupinou se v této věkové skupině již (na rozdíl od „šestáků“) jeví kamarádi.

III.6. Potřeba změny školního prostředí u žáků

Datová tabulka 12: Chci raději chodit do jiné třídy nebo školy:

Podstatnou informací je, že zhruba každý desátý žák zřejmě cítí nějaký důvod pro změnu prostředí. Vzhledem k tomu, že data byla sbírána v prvním ročníku, může jít o důležité zjištění využitelné pro ovlivnění kvality dalšího života třídy v dlouhodobém výhledu. V této souvislosti je dobré si uvědomit, že nespokojené obvykle nejsou jen děti v pozici outsidersů, ale také leaderi, kteří tak mohou mít na třídu významně negativní vliv.

Zajímavé je, že naměřené výsledky jsou prakticky totožné s daty získanými při průzkumu v šestých třídách základních škol. Zda se jedná o hlubší souvislosti jako regionální specifikum, nejsme pro nedostatek dalších informací schopni v rámci tohoto průzkumu posoudit.

III.7. Volnočasové aktivity

Datová tabulka 13: Volný čas během týdne trávím - všichni:

abs. max = 431 (100%)	denně	1-2x týdně	jen občas
hudba, TV, DVD atd.	71,0%	12,8%	14,8%
příprava na školu	30,6%	25,1%	31,1%
čtení	13,5%	11,6%	35,3%
u počítače	66,8%	13,2%	9,7%
sport	29,9%	29,2%	26,7%
ve školním kroužku	0,0%	3,7%	2,3%
v jiném kroužku	3,5%	11,4%	6,0%
hra s kamarády	28,5%	21,8%	29,9%
na diskotéce	1,4%	20,2%	51,0%
kavárna, restaurace	3,7%	24,6%	44,5%
jiným zálibám	30,6%	23,9%	25,8%
nic moc, nudím se	3,9%	5,3%	28,8%

Výsledky ukazují na poměr mezi pravidelnou a nahodilou činností respondentů ve volném čase, a také na způsob jeho využití.

Ve srovnání s výsledky šetření v šestých třídách posílily pasivní formy trávení volného času. Jedná se zejména o pobyt u počítače a z části i o poslech hudby, sledování médií atd.

Téměř třetina respondentů stále denně sportuje a připravuje se na školu. Přesto v obou těchto oblastech došlo ve srovnání s daty získanými v šestých třídách ke značnému poklesu, v případě přípravy na školu dokonce o polovinu.

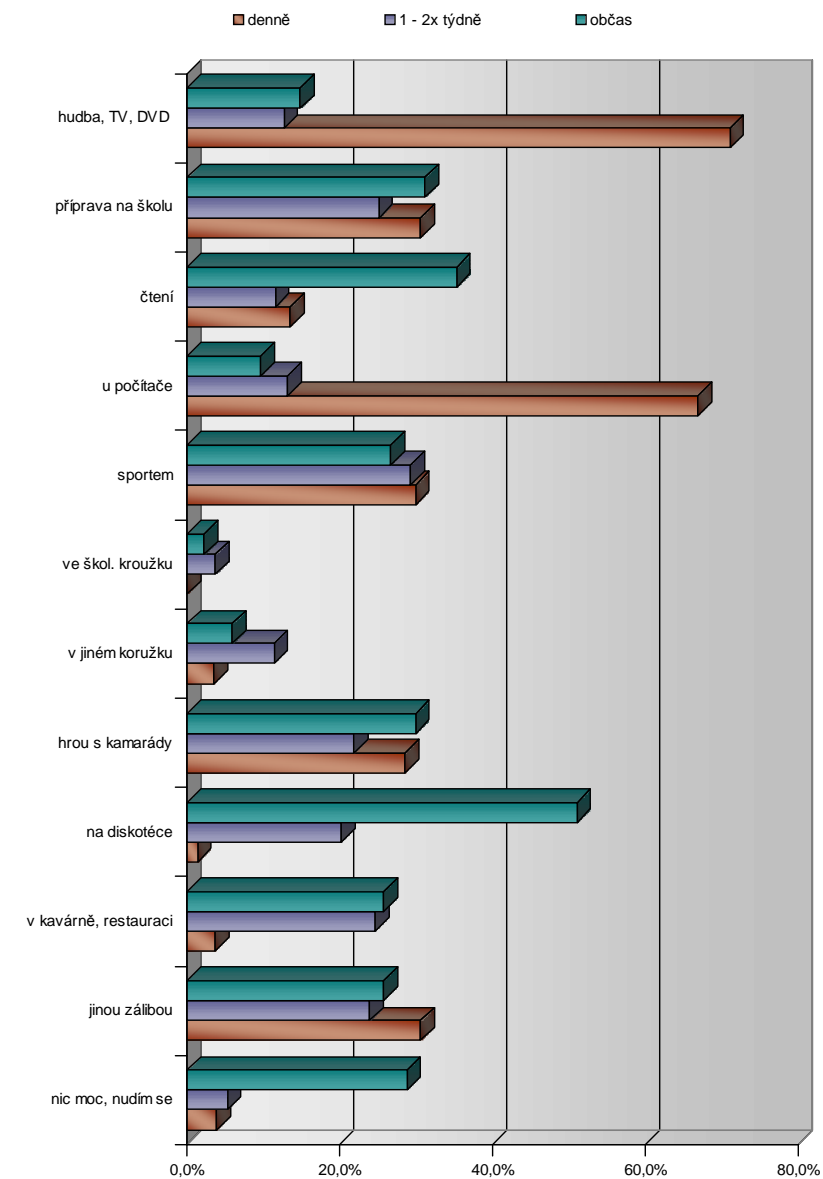
Obecně lze říci, že žáci tráví volný čas rozmanitým způsobem. Sportují, připravují se do školy, čtou a užívají

jiných zálib. S kamarády si „hraje“ již jen každý druhý žák, klesá zájem o kroužky.

Stejně procento žáků prvních ročníků a žáků šestých tříd se nudí.

V kavárnách, restauracích a na diskotékách se alespoň čas od času objeví téměř tři čtvrtiny respondentů. Zda zde pijí kávu, pivo nebo nealko, nevíme. Napovědět ale mohou výsledky datové tabulky 5 a konkrétní postřehy např. policistů v terénu.

Volný čas během týdne trávím (všichni)

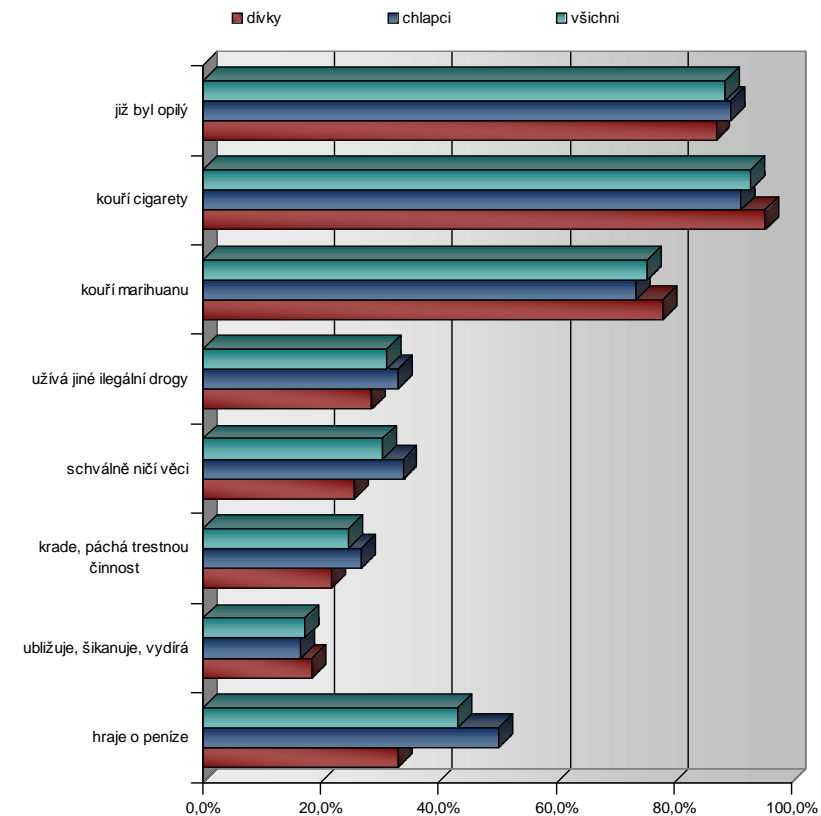
III.8. Vnímání negativních jevů v okolí

Datová tabulka 14: Vím o svém spolužákov, který:

		již byl opilý	kouří cigarety	kouří marihuanu	užívá jiné ilegální drogy
dívky	abs. max = 178 (100%)	87,1%	95,5%	78,1%	28,7%
chlapci	abs. max = 253 (100%)	89,7%	91,3%	73,5%	33,2%
všichni	abs. max = 431 (100%)	88,6%	93,0%	75,4%	31,3%

		schválně ničí věci	krade, páchá jinou trestnou činnost	ubližuje, šikanuje, vydírá	hraje o peníze
dívky	abs. max = 178 (100%)	25,8%	21,9%	18,5%	33,1%
chlapci	abs. max = 253 (100%)	34,0%	26,9%	16,6%	50,2%
všichni	abs. max = 431 (100%)	30,6%	24,8%	17,4%	43,2%

Vím o svém spolužákov, který

Výsledky zanesené v datové tabulce 5 korespondují s údaji týkajícími se přehledu žáků v oblasti zkušenosti jejich spolužáků s opilostí, kouřením cigaret i marihuany. Rozdíly v informovanosti chlapců a děvčat nepovažujeme za podstatné.

Hodnota týkající se povědomí o spolužákovi užívajícím jiné ilegální drogy spíše nahrává podezření, že žáci prvních ročníků jsou v této oblasti zkušenější než přiznali.

Téměř dvojnásobek respondentů této věkové skupiny ve srovnání se žáky šestých tříd ví o někom, kdo hraje o peníze. Údaj koreluje s daty tabulky 5, a to včetně nepoměru rozložení předpokládané informovanosti mezi děvčaty a chlapci.

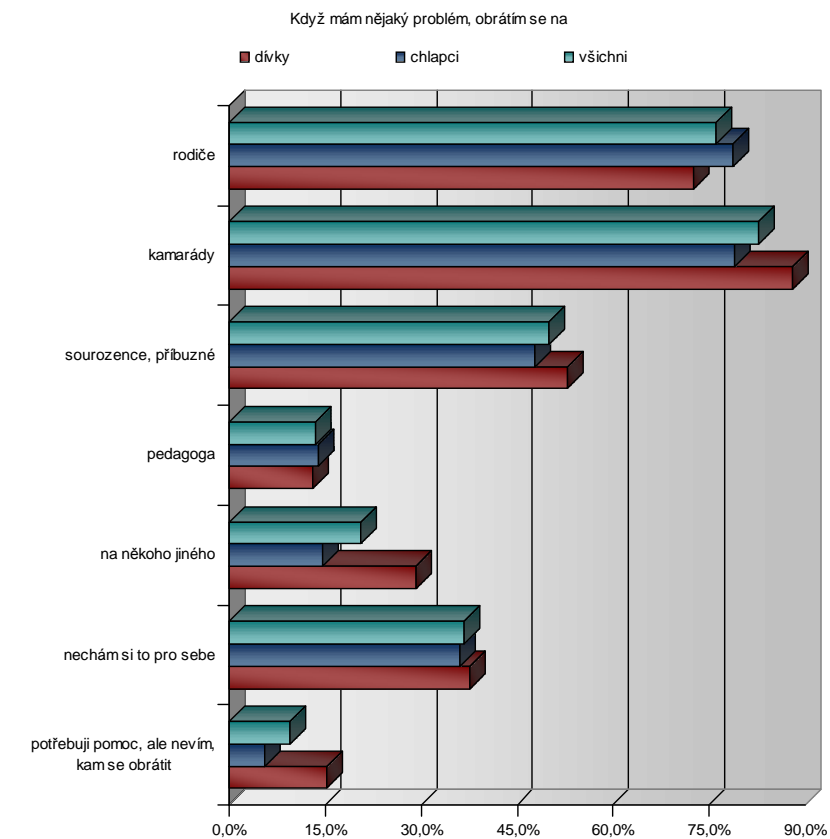
Potěšitelný pokles, až v rozsahu přes 30 %, jsme naměřili u všech zbývajících oblastí sledovaných v tabulce, a to včetně šikany, k jejímuž výskytu se v šestých třídách přihlásilo přes 26 % respondentů. Nemůžeme ale vyloučit, že tato pozitivní data nejsou pouze důsledkem větší ostražitosti respondentů této cílové skupiny.

III.9. Možnosti řešení problémů

Datová tabulka 15: Když mám nějaký problém, obrátím se na:

		rodiče	kamarády	sourozence, příbuzné	pedagoga
dívky	abs. max = 178 (100%)	72,5%	88,2%	52,8%	12,9%
chlapci	abs. max = 253 (100%)	78,7%	79,1%	47,8%	13,8%
všichni	abs. max = 431 (100%)	76,1%	82,8%	49,9%	13,5%

		na někoho jiného	nechám si to pro sebe	potřebuji pomoc, ale nevím, kam se obrátit
dívky	abs. max = 178 (100%)	29,2%	37,6%	15,2%
chlapci	abs. max = 253 (100%)	14,6%	36,0%	5,5%
všichni	abs. max = 431 (100%)	20,6%	36,7%	9,5%

Mají-li žáci 1. ročníku střední školy nějaký problém, uvádějí, že se nejčastěji obrátí na vrstevníky. Silnou důvěrou mají stále rodiče. Děvčat se na otce či matku dokonce obrátí více, než je tomu v šestých třídách.

Triádu důvěryhodných se znatelným odstupem doplňují sourozenci a příbuzní.

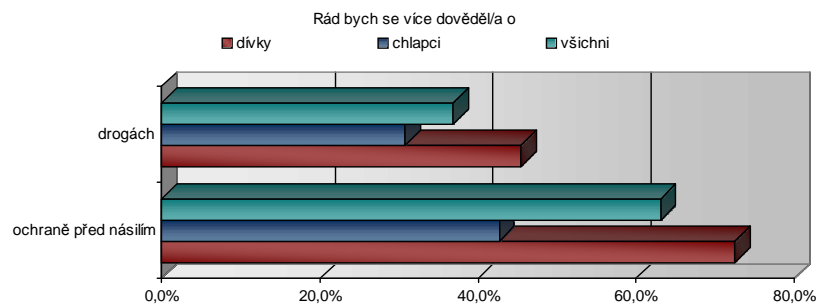
Každý pátý žák se obrátí o pomoc na někoho jiného a pouhých třináct procent vyhledá pedagoga. Údaj na první pohled nezbudí nadšení, nemusí ale nutně znamenat pedagogické selhání. Je třeba připomenout, že role učitele a kontaktní osoby (přip. „terapeuta“) si mohou ve školském systému z podstaty přímo protřečít.

V jedné třetině případů si respondenti nechají problém pro sebe, necelá desetina naopak potřebuje pomoc, ale neví, kde ji hledat! Otevírá se tedy otázka, zda a jakým způsobem můžeme těmto dětem pomoci. Domníváme se, že situaci je třeba řešit velmi citlivě.

III.10. Potřeba dalších informací

Datová tabulka 16: Rád bych se více dověděl/a o:

		drogách	ochraně před násilím
dívky	abs. max = 178 (100%)	45,5%	72,5%
chlapci	abs. max = 253 (100%)	30,8%	42,7%
všichni	abs. max = 431 (100%)	36,9%	63,1%

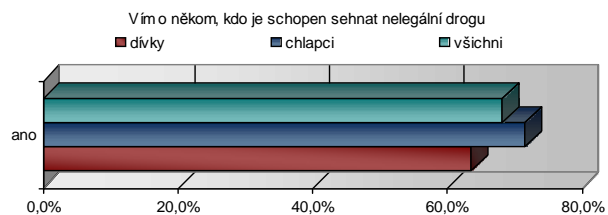

Míra zájmu zkoumané věkové skupiny o informace z oblasti drogové problematiky a ochrany před násilím kopíruje intenzitu poptávky žáků šestých tříd. Dokazuje, že téma osobní ochrany je pro mládež aktuální, a je třeba hledat vhodnou formu opatření pro uspokojení této potřeby.

III.11. Dostupnost ilegálních návykových látek

Datová tabulka 17: Víím o někom, kdo je schopen sehnat nelegální drogu:

		ano	ne
dívky	abs. max = 178 (100%)	63,5%	36,5%
chlapci	abs. max = 253 (100%)	71,5%	28,5%
všichni	abs. max = 431 (100%)	68,2%	31,8%

Více než dvě třetiny respondentů uvádí, že ví, kde sehnat ilegální návykovou látku. Výsledek dle našeho názoru odpovídá jak údajům z datové tabulky 5, tak i našim zkušenostem z práce s touto věkovou skupinou.

IV. Závěr

Domníváme se, že získaná data jsou cenným materiálem, byť vzhledem k možné statistické chybě mohou být výsledky mírně zkresleny. Přesto se mohou stát vodítkem zejména pro přesnější zacílení školních preventivních strategií a preventivních aktivit realizovaných v jednotlivých školách.

Pro další subjekty zainteresované na preventivních aktivitách v různých oblastech (pedagogicko - psychologická poradna, středisko výchovné péče, probační a mediační služba, nízkoprahová centra a zařízení, středisko volného času, Policii ČR, městskou policii a další) se mohou stát důležitým opěrným bodem a inspirací. Městskému úřadu Bruntál pak nástrojem vhodným pro přesnější zacílení, koordinaci a plánování dílčích aktivit.